

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL X

No. 5

26 IANUARIE

1930

In acest număr: A cui e vina de Octavian Goga; Peste sal, poezie de G. Cazacu; Problema apărării naționale a României-Mari de General I. Rășcanu; Avem noi o politică economică? de Vasile C. Osvadă; București-Paris de Gh. Tulbure; Democrația lor de Nicolae Brânzeu; Incercările lui Carol IV de a recupa tronul Ungariei de Virgil P. Râmnicănu; Luptele politice ale sărbilor de P. Nemoianu; Ungaria și conferința dela Haga de M. B. Rucăreanu; Cronica politice interne: Aplicarea reformei administrative; Cortul regionalist de A. H. Cronica politice externe: Conferința navală; Acordul dela Haga de V. P. R. *Gazeta rimată:* Mina de aur de Nicon; Insemnări: Redacționale, Expozeul „in extenso”, Stigmatul talentului, Adevărata primejdie, In picioare, Libertate și analfabetism, „Obrăznicii imprudente”, Deficitul bugetar, In plin haos, Un succes? etc. etc.

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STR. REGINA MARIA No. 35

48 PAGINI

UN EXEMPLAR 10 LEI

Țara Noastră

A cui e vina

Acum, că lumea s'a lămurit, și regimul d-lui Iuliu Maniu apare în fața tuturor minșilor limpezi ca o pacoste națională, acum e mai legitimă ca ori când întrebarea: cine oare i-a împins dela spate pe acești nou-veniți, ca să-i impună la guvernarea țării, din ce elemente sufletești s'au înjghebat legenda șefului și curentul care i-a deschis drumul până la fotoliul de primministru?

A cui e vina?

Să atingem în treacăt măcar chestiunea, ca deslușind odată microbul și diagnosticând punctele de plecare ale maladii, să putem preconiza principiile profilaxiei de mâine.

* * *

Nu vom vorbi de astădată de buna mulțime prostită, care în perioada de copilărie a votului universal la noi a căzut pradă lesne demagogiei și s'a inflammat la chemările ei. De sigur, că zgomotul împrejurul firmei național-țărăniste se datorește în primul rând nepreparației maselor, care în candoarea lor primitivă au acordat credit făgăduințelor urlate pela răspântii de agenți electorali răgușiți în minciuni. Ce s'a făcut aici zece ani de-a rândul, dacă nu o metodică destrămare sufletească a satelor, în care s'au sbiciuit toate instinctele vinovate de către diverși șarlatani vânători de voturi? Ce sunt toate aceste recente

glorii ioa niști, potentați ai zilei, dacă nu ciupercile veninoase răsărite cu abundență pe câmpul politicei din gunoiul demagogiei? Izvorul de căpetenie al acestei boli, culcușul de predilecție al virusului e, firește, în psihologia țărănilor trași pe sfoară de scamatoria ieftină a unor crai dela obor, puși pe politică cu aceiaș țintă precisă care i-ar fi atras într'o întreprindere de lemne... Pe toată întinderea țării, speculându-se pretutindeni multele nevoi post-belice și trezindu-se exigențe noi, a căror gamă varia după stările locale, s'a flagelat aici țărănimea de-o ceafă organizată de profitori, cari semănau furtună și recoltau sufragii, pregătindu-și fiecare din prostia deaproapelui piedestalul norocului de mâine...

Dar, înafară de acești braconieri rurali, a fost în vechiul Regat o serie întreagă de oameni normali, la orașe, burghezi în toată firea, cari în dorința lor de schimbare, în această sete străveche de noutate, care e cu atât mai chinuitoare cu cât vremile sunt mai grele, au crezut cu tărie în rolul binefăcător al consorțiului lovit azi de faliment fraudulos. Ar fi o operă admirabilă de disecție sociologică, sugestivă și crudă în acelaș timp, dacă cineva ar scrie o carte în care să fixeze după categorii acest sbucium de zece ani ai așteptării, să răscolească toate speranțele câte s'au pus la contribuție și să facă să defileze înaintea cetitorului obiectiv variatele tipuri cari au plimbat mirajul biruinții vreme de-o decadă, ca astăzi să înghiță noduri și reproșuri în ceasuri de amară deșteptare...

Să smulgem câteva figuri din colecție și să le arătăm în două cuvinte... Cel dintâi e, negreșit, cetățeanul entuziast dela „Dacia“, sufletul candid care s'a înduioșat înainte de război, ascultând cuvântările lui Delavrancea sau zuruiturile de lanțuri ale părintelui Lucaciu. Om cum se cade, acest sensibil onest mișcat de „idealul național“, cum se spunea odinioară, a fost primul aport de care s'a bucurat d. Iuliu Maniu în România-Mare. El a tresărit sincer la apelul „fraților“ de peste Munți și nu s'a îndoit un moment de înalta lor semnificare morală în politica țării. Acest visător își zicea: să vie ardelenii... Și mintea lui, fie că urzea gândul în pripă, fie-că se angaja la teorii de circumstanță, nu-și găsea justificarea dorinții lui decât în suferința de veacuri a Ardealului. Pe acest imponderabil se întemeia tot crezul impulsurilor reformatoare care-l cercetaseră de atâtea ori în viață. El era ferm convins că durerea purifică și că Iuliu Maniu vine pe arenă ca sinteza superioară a unor preocupări etice menite să transforme societatea noastră. De-aceia l-a așteptat și l-a dorit din prima zi, l-a iertat pentru cuvântările leșinate și nu i-a cerut talent, a înghițit ceafa

barbară care-l încenjura în frunte cu d. Csicsó-Pop, repetând în inima lui cu dictonul Scripturii: — Să iertăm totul pentru înviere!... Ce figură nenorocită acest desmetecit pe care-l schițez eu aici, dar care ar trebui tratat pe larg în toată amplorarea lui tragică, pentru a putea lămuri dcruta morală ce rămâne în urma seninului advocat dela Baj.

Al doilea tip curent animat de barca președintelui celor o sută e cunoscutul ahtiat de „occident“, care ostând după Europa în colțul lui de mahală și a făcut o teorie simplistă dictată de un rezon geografic și a crezut în ea... Mai sceptic ca cel dintâii, dar dornic de înnoiri și susceptibil la chemările civilizației, a strigat și el cu convingere: *să vie ardelenii...* Dintr'o vară petrecută la Brașov înainte de război, unde rămăsese impresionat de ordinea și confortul de acolo și unde îi plăcuse mult piața cu „biserica neagră“, din constatările sumare ce făcuse la fereastra vagonului când a trecut spre Paris sau Karlsbad pe vremea unгурilor, din ce auzise el despre seriozitatea administrației austriace și din alte iluzii optice ce-și înfiripase la repezeală, acest sincer iluminat al progresului s'a luat după jacheta d-lui Iuliu Maniu, prins de falșul aparențelor. El n'a înțeles complicata poveste și nici nu și-a prea dat silința să pătrundă în detaliile ei dar, sătul de vechiul „bizantinism“ care se practicasese în jurul lui, a cerut o lume nouă. Din primul moment și-a dat seama că nu are a face cu niște intelectuali în persoana acestor provinciali, dar nu se îndoia că vor aduce cu ei calitățile de muncă și ordine ale societăților constituite. Întrebași-l acum pe sărmașul visător, tămăduit pe veci de trista realitate, să vă spuie cum s'a ars el după chestia ce-a avut la cutare minister sau după câte-i văzură ochii în contact cu vre-unul din matadorii cari stăpânesc România...

Categoria a treia de aderenți e mai puțin interesantă, dar nu poate fi trecută cu vederea, fiind numeroasă și ridicată până la statul major al așa zisului partid național-tărănesc. Sunt epavele vechilor partide, naufragați ai vieții, dintre cari o bună parte și-au frânt cariera politică și busola morală pe vremea neutralității și s'a acoperit de oprobiul public. Dorința de-a-și reface virginitatea politică i-a mânat sub ocrotirea apostolului dela Bădăcini, pe care nu-l prețuiesc câtuși de puțin, dar s'au legat de el ca de-un colac de salvare. Acestora li s'au alăturat destui fineri proaspeți, ariviști de după război, foarte elastici în interpretările datoriei, unii dintre ei cu pretenții intelectuale, dar hotărâți de-a se da cu „proștii“ — cum zic ei în intimitate — fiindcă în altă parte locurile sunt pline și șansele de căpătuală proble-

matice. Acești partizani cu termometrul însuflețirii în stomac își mențin agrementul lor inițial pentru Mesia de pe Târnavă, se înțelege în măsura în care revărsarea Nilului i-a satisfăcut.

Adăogați la toți aceștia pleava subversivă de multe nuanțe care cu o specială perspicacitate a sesizat din primul moment caracterul destructiv al regionalismului propagat de stigmatele vechii stăpâniri ungurești și s'a asociat în mod perfid la o operă de răsturnare. Agenți sovietici sau iredentiști, scoțând capul la Târgul-Mureș, la Tighina lui Zipstein sau în Bucovina lui Krakalia, strânși printr'o acțiune paralelă într'o strașnică solidaritate militantă, au deslănțuit în colțul lor nesăbuite agitații, patronați fiind de multe rotative din Capitală, care năclăiseră în râuri de cerneală conștiința publică.

Iată cum s'a instrumentat povestea fragi-comică subț care se sbate astăzi țara...

* * *

Am înseilat cadrul în pripă, rămâne însă să arătăm, cari sunt factorii politici a căror răspundere trebuie lămurită în fața țării, pentru marea greșală de-a fi îngăduit ca un val inform de trivială demagogie să se instaleze la conducerea vieții de stat.

BCU Cluj / Central University Library OCTAVIAN GOGA

Peste sat

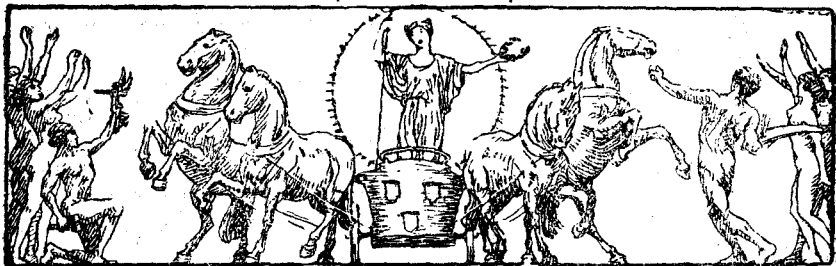
Peste sat, din 'nalt de zare,
Umbre mulcome se lasă
Topind pânza de mătasă
Cenușie, pe cărare...

Brâu de-argint șoseaua taie
Printre trâmbele de grâne;
Luna — ochi de vălvătaie —
Peste turbele bătrâne,

Arde'n vârf de plopi și'mbracă
Tot cuprinsul în văpaie...
Argintii vedenii joacă
Pe moșate cușmi de paie,

De când cumpăna fântânii,
Scârțîind, mătânii bate;
Prin ungherele-afumate
Dorm umilii robi ai pâinii...

G. ȘT. CAZACU

Problema apărării naționale pentru România-Mare

I.

Intre problemele fundamentale ale oricărui stat, una dintre cele mai de căpetenie, și de rezolvarea căreia depinde însăși existența statului, este aceea care se referă la pregătirea *apărării naționale contra ori și căror încercări agresive.*

Ori cât de perfect ar fi organizat un stat, dacă conducătorii săi vor neglija problema apărării naționale, statul își va periclita existența sa, deoarece, măsurile de apărare fiindu-i slabe, poftele de cucerire ale vecinilor mărimdu-se, aceștia vor profita de prima ocaziune favorabilă, pentru a-l ataca, cucerii și distruge.

Intreaga istorie a omenirii, din timpurile cele mai vechi până astăzi, demonstrează până la evidență cele de mai sus, *cari se adevăresc mai cu seamă pentru acele state, cari sunt înconjurate de dușmani ireconciliabili și agresivi, stăpâniți de o adevărată ură de rasă, astfel cum este cazul țării noastre.* Mai mult decât atât; a cele state cari neglijează pregătirea apărării lor, nu numai că și periclitează existența, dar sunt și o permanentă cauză de războiu, deoarece, constituind prin slăbiciunea lor o pradă ușoară, ele pot lesne cauza conflagrațiuni generale. Asemenea state, cu toate că atitudinea lor politică externă ar fi pașnică, *vor lucra totuși, indirect, contra menținerii păcii generale, atât de necesară omenirii.*

Pentru a se înlătura asemenea eventualități catastrofale, un imperativ categoric impune guvernanților ori cărui stat să nu pregețe și să muncească din răsputeri, pentru a rezolvi, cu un ceas mai

înainte, în mod complet și definitiv acest mare și fundamental problem al întăririi mijloacelor de apărare a țării lor.

Atât timp cât există state și popoare cu intențiuni agresive, cari nutresc ură înverșunată contra altor state, cu scopul de a le răpi teritoriul, sau chiar de a le distruge, crescând generații întregi în acest spirit de ură și agresiune, de sigur că pace și mai ales pace definitivă nu poate dăinui, cu toate eforturile imense și laudabile ale Ligei Națiunilor de a înlătura, sau cel puțin de a îndulci litigiile dintre diferite state, litigii cari pot cauza eventuale războaie. Efectuarea dezarmării generale, sau mai bine zis micșorarea în anumite proporții a supra-armării unor state, spre a se micșora și înlătura puțința de agresiune și cauzele de războaie, este o operă binefăcătoare pentru omenire, dacă s'ar putea pune în aplicare, în mod practic; *deocamdată însă, și atâta timp cât nimenea nu cedează și nici un stat nu voiește a-și micșora armările, acel stat care ar persevera în neglijarea înarmării sale, atât cât este necesar pentru pregătirea în bune condițiuni a apărării naționale și în raport cu situația sa specială, înseamnă că merge cu pași repezi spre o sigură distrugere, iar conducătorii săi își asumă o teribilă răspundere prin neglijența lor criminală față de neam și țară.*

Problema aceasta a apărării naționale, privită sub aspectul arătat mai înainte trebuie să intereseze de aproape întreaga opinie publică a unui stat, deoarece, *toată populațiunea țării va avea să sufere de consecințele teribile ale nepregătirii apărării naționale, în cazul unui eventual războiu.* Teritoriul devastat complectamente; centrele populate distruse prin mijloacele moderne întrebuintate de tehnica războiului (bombardament cu cantități imense de gaze nocive etc.); doliul imens și mai presus de toate, cucerirea teritoriului național și distrugerea statului, iată consecințele unui războiu pierdut din cauza nepregătirii din timp de pace.

Scopul acestor articole este de a face cunoscut marelui public, în liniamente generale și fără a intra în chestiuni de specialitate și în detalii tehnice, problemul apărării naționale pentru țara noastră, căutând să arăt și modalitățile, cum ar putea fi rezolvat definitiv, cu toate greutățile de diferite categorii ce stau în calea rezolvării sale, astfel ca și opinia publică conștientă, interesându-se de aproape de chestiune, să îndemne forurile competente și răspunzătoare, să se ocupe de rezolvarea definitivă a problemei.

* * *

Ca ori și ce altă problemă de stat de importanță considerabilă, și problema apărării noastre naționale prezintă o serie de elemente fundamentale, cari constituiesc cadrul ei general și cari se înfățișează, fie sub forma unor eventuale primejdii, cari fiind să amenințe integritatea teritoriului național, fie sub forma unor anumite obstacole, cari îngreunează rezolvarea problemei; din studiul acestor elemente constitutive va rezulta în primul rând posibilitățile mai mari sau mai

mici ale atacurilor probabile și anume, *de cine, cum, în ce proporțune și din ce direcțiuni* vom fi atacați, cum și natura acelor obstacole ce ne stau în cale, fie pentru a putea răspunde cu succes eventualelor atacuri, fie pentru a ne putea crea mijloacele de diferite categorii (combatanți, materiale tehnice de luptă, mijloace financiare etc.) pentru organizarea completă a aparatului de apărare națională. În ceea ce ne privește, elementele ce constituiesc cadrul problemei apărării noastre naționale sunt:

1. Statele vecine, cari ne sunt vrăjmașe; mijloacele lor de atac, precizând și modalitatea acestor atacuri, adică posibilitatea simultaneității lor, direcțiunile probabile de atac și cantitatea forțelor ce ar putea fi îndreptate contra noastră.

Trebue deasemenca să studiam și măsura în care am putea fi ajutați de statele amice și aliate, considerând cazul cel mai greu, atunci când și ele ar fi atacate, fie de vrăjmașul comun, fie de alte state vrăjmașe lor, în cazul unei conflagrațiuni generale.

Din studiul acestui prim element al problemei apărării noastre naționale, vom putea deduce și forțele de care avem nevoie pentru a face față cu succes atacurilor, spre a impune voința noastră atacatorului și a-l înfrânge.

2. Al doilea element al problemei este natura și dimensiunile teritoriului național și în special natura și întinderea frontierelor amenințate, spre a stabili ce măsuri trebue să luăm, pentru a ne folosi mai bine de teritoriu pentru obținerea succesului.

3. Al treilea element este populațiunea țării noastre, care reprezintă rezervorul forțelor vii pentru apărare, referindu-ne la numărul și situațiunea demografică a populațiuni, calitățile, capacitatea de a lupta și sentimentele ei naționale; din acest studiu vom putea deduce în ce măsură putem conta pe populațiunea țării în caz de războiu și ce măsuri trebue să luăm pentru a ne putea folosi de ea, în cele mai bune condiții.

4. Un alt element al problemei este natura mijloacelor materiale de cari dispunem în interiorul țării noastre pentru dotarea forțelor noastre de apărare cu tot ce le este necesar, spre a-și putea îndeplini cu succes misiunea lor.

În primul rând trebue să ținem socoteală de capacitatea industriei naționale menită să creieze mijloacele tehnice moderne, fără de care nu se poate concepe astăzi o armată capabilă de luptă și *resursele financiare* (atât de importante).

În cele ce urmează, ne propunem a studia pe rând aceste elemente spre a putea concretiza cadrul real al problemei apărării noastre naționale.

* * *

I. *Statele vecine.* — Dintre statele vecine, unele din ele și anume: Polonia, Cehoslovacia și Iugoslavia, ne sunt amice și aliate; cași noi, au și ele mare nevoie de liniște și pace, pentru consolidarea lor

internă ; cu cele două din urmă statul nostru constituie acea înțelegere politică denumită *Mica Antantă*. Aceste state sunt amenințate de anumiți factori vrăjmași, cari, în momentul unei conflagrațiuni generale le vor ataca, astfel că ajutorul ce ni l'ar putea da, *ar fi limitat*.

Polonia este amenințată direct, ca și noi, de Rusia sovietică și de Germania, care nu poate tolera ca Polonia să stăpânească bazinul carbonifer și metalurgic al Sileziei și coridorul Vistulei, care desparte Prusia orientală, leagănul regalității prusiene de restul Reichului, și la prima ocazie îi va cădea în spate, în timp ce Rusia o va ataca dinspre răsărit.

Ceho-Slovia, strânsă între Germania și Austria, având peste 4 milioane germani pe teritoriul său, precum și o populație slovacă ostilă (înrudită cu ruții din Bucovina) va fi și ea amenințată în interior și din afară, dinspre nord și vest, în timp ce ungurii o vor ataca dinspre sud.

Iugo-Slavia are ca inamic ireconciliabil pe Italia, care sub impulsunea energetică a lui Mussolini caută să-i răpească Dalmația, în timp ce Bulgaria în Albania, o va amenința dela răsărit și sud, dând puțința Ungariei să-și îndrepte majoritatea forțelor spre noi, iar o altă parte spre Ceho-Slovia.

Din această scurtă privire asupra situațiunei statelor vecine aliaste, rezultă că ajutorul ce ni-l pot da în caz de războiu (care probabil va dezlănțui o conflagrație generală) este numai limitat și că, în primul rând trebuie să ne biziim temeinic pe forțele naționale, și poate... numai pe ele.

Celelalte state vecine, *Rusia, Ungaria și Bulgaria*, ne sunt dușmane și urmăresc scopuri agresive față de noi ; pentru a ne da mai bine seamă de acest lucru vom examina pe rând și scopurile și faptele lor.

A) *Rusia Sovietică* de astăzi, ca și Rusia țaristă de ieri, are nevoie de debușuri la mările libere pentru accesul produselor sale în vederea schimbului mondial ; colosul rusesc, cu toate că are astăzi acces la Oceanul Pacific, la Marea Baltică și la Marea Neagră, totuși aceste debușuri sunt încă inoperante și practic neviabile.

Debușul Oceanului Pacific este cu totul excentric și îndepărtat față de Rusia europeană, cu care este sumar legată numai prin calea ferată transiberiană, care străbate cu greu imensitățile siberiene iar călătoria durează săptămâni întregi.

Debușul Mării Baltice poate fi ușor închis de Germania, și în ultima analiză, de Anglia, cu puternica ei flotă.

Debușul Mării Negre, deversorul firesc al producțiunilor agricole, a cărbunelui, metalelor și petrolului Rusiei meridionale și Caucazului, de asemenea nu este liber spre marea largă și deschisă, ci este închis de Bosfor și Dardanele, cari opresc accesul spre Mediterana. Sforțările seculare ale Rusiei imperiale dela începutul secolului al 18, până în zilele noastre, au fost îndreptate în deosebi spre cucerirea

strâmtorilor de mai sus și ocuparea Constantinopolului, care stăpânește aceste strâmtori.

Mai mult decât atât; *Rusia a urmărit și scopul de a împiedeca cu orice preț debușarea liberă spre acele strâmtori a produselor țărilor limitrofe bazinului dunărean, și atingerea acestui scop ar fi însemnat pentru noi moartea și politică și economică.* Aceste tendințe istorice rămân și astăzi în picioare, căci ca și Rusia imperială și Rusia Sovietică de astăzi *le urmărește cu perseverență, fiind pentru ea o chestiune de viață și existență.*

Revoluția rusească a fost pentru noi salvatoare, căci dacă Rusia imperială existând mai departe, ar fi ieșit biruitoare la finele războiului mondial, nu se știe dacă însăși existența noastră națională nu ar fi fost periclitată.

În afară de aceste tendințe seculare de ordin economic, cari constituiesc un conflict permanent între Rusia și noi, căci căile terestre cele mai directe ce conduc din Rusia spre strâmtori trec pe teritoriul nostru, s'a adăugat de 10 ani încoace o nouă cauză de conflict și mai primejdioasă încă, *de când Rusia este stăpânită de minoritatea bolșevică, tirană, sanghinară, îndrăzneată și extraordinar de energetică, care distrugând stările politico-sociale ale vechii Rusii, a organizat colosul vecin, conform idealurilor ei comuniste.* Rusia bolșevică nu se mărginește numai a organiza statul rus după principiile comuniste, ci, mai mult de cât atât, urmărește cu energie și îndrăzneală fără seamăn, propagarea cu de-a sila a idealurilor sale în lumea întreagă, și în special în țările vecine ei, cari ca și România, se opun cu îndărătnicie de zece ani, stând în calea aspirațiilor și intențiilor ei distructive. Pentru a se putea impune cu forța, în primul rând în interiorul Rusiei însăși, unde mai cu seamă în ultimii ani reacțiunea maselor populare sociale se opune categoric împlântării ideilor comuniste; pentru a propaga aceste idei în celelalte țări și a le bolșeviza cu de-a sila, în special pe acele țări vecine unde ar putea câștiga și noi debușeuri economice, minoritatea bolșevică, care stăpânește astăzi Rusia, dominată fiind și de demonul sâdic al distrugerii stărilor sociale din lumea întreagă, *a creat o armată, puternic organizată și dotată cu mijloacele moderne de distrugere cele mai îngrozitoare, pe cari știința le pune la dispoziția artei războiului.* (Artilerie numeroasă de cele mai puternice calibre; imensă cantitate de avioane; gazele cele mai nocive; mijloace de a infecta regiuni întregi prin dezlănțuirea epidemiilor și epizotiiilor cele mai omorâtoare, etc.)

Pentru a găsi prilej de războire, conducătorii Rusiei sovietice țin deschise o sumă de chestiuni politice iritante cu diferite state, și în deosebi cu statele vecine, de cari se vor folosi la momentul oportun pentru a declanșa războiul. *Chestiunea Basarabiei, litigiul permanent cu noi, este ținută înadins deschisă, în scopul de mai sus.*

Referindu-ne la țara noastră, o socotim ca cea mai primejdioasă, fiind în imediat contact cu Rusia, găsindu-se în calea aspirațiilor

ei istorice spre cucerirea accesului la marea liberă, și fiind de zece ani un obstacol de netrecut pentru propaganda comunistă, care o simțim cum caută să se infiltreze pe toate căile în cuprinsul țării și în diferitele straturi populare.

Să luăm deci aminte! Ultimul conflict cu China a fost pentru armata sovietică o probă strălucită de pregătire pentru războiu. Se pare că organizarea acestei armate a atins un grad de puternică dezvoltare, și viitorul ne-ar putea aduce surprize dureroase dacă nu vom deschide ochii, atât cât mai este încă timp.

În scurte cuvinte voi schița elementele cari ne pot da o idee de țăria armatelor sovietice.

O lucrare germană, apărută la sfârșitul anului 1929 în editura librăriei Eisenschmidt din Berlin*) cuprinde date foarte precise și documentate asupra organizării forțelor armatei sovietice, date din cari extragem cele ce urmează:

Asupra caracteristicii fundamentale a armatei sovietice, astfel cum este organizată astăzi, și care este opera lui Troțki și a colaboratorilor săi, găsim la capitolul I. paginile 9 și 10, a suscitatei lucrări următoarele:

— „Reorganizarea forțelor militare sovietice, întreprinsă de Troțki, a avut drept scop de a crea o armată capabilă de luptă, organizată după sistemul armatelor europene, bazată pe sistemul de recrutare al serviciului personal și obligator, având cea mai severă disciplină, restabilindu-se erarhia militară în modul cel mai complect.

„Troțki a întrebuințat ca colaboratori pentru reorganizarea armatei sovietice pe unii din cei mai capabili ofițeri ai fostei armate imperiale. Noule trupe, dat fiind și efectivul lor colosal, sunt capabile să obțină succese remarcabile contra armatelor „albe“ vecine.“

Rusia sovietică a cheltuit sume enorme pentru reorganizarea și dotarea cu material tehnic a forțelor sale militare. Bugetul armatei sovietice pe anul bugetar 1929 a atins cifra de circa 60 miliarde de lei, din care peste 20 miliarde s'a cheltuit numai pentru aprovizionare cu material tehnic de diferite categorii, și cu începere de la 1922 s'au cheltuit anual sume similare.

Cadrul de pace al armatei se compune din unități permanente și din unități teritoriale, cari corăspund fostelor noastre trupe cu schimbul de infanterie și călărașilor noștri de astăzi.

Trupele cu schimbul sunt chemate 5 ani consecutivi la perioade de instrucție anuale, ce variază între 1, 2 sau 3 luni (în tabere de instrucție) afară de perioada manevrelor cari au loc anual.

Trupele permanente de toate armele fac serviciu sub arme timp de 2 ani, afară de trupele de marină, cari servesc 3 ani.

Efectivul de pace al armatei se poate stabili astfel:

575.000 oameni cuprinzând trupele permanente și cadrele permanente ale trupelor teritoriale.

*) Kurze Zusammenstellung über die russische Armee de A. N. Iwanov. Berlin N-W. 7. R. Eisenschmidt.

180.000 oameni efectivul curent al trupelor teritoriale combatante.

520.000 oameni instruiți anual pentru diferite servicii speciale în afara marilor unități (servicii tehnice speciale și serviciul fără armă).

Totalul oamenilor instruiți anual 1.262.000, din cari 755.000 oameni încadrați în marile unități.

Toate aceste trupe sunt grupate în 9 inspectorate de armată, 21 corpuri de armată, având 2 sau 3 divizi, apoi 70 de divizii (30 permanente și 40 cu schimbul). 4 corpuri de cavalerie având 9 divizii și 1 brigadă independentă. 4 divizii de cavalerie și 6 brigade de cavalerie.

La mobilizare se mai pot forma încă 50—60 divizii, și în acest scop sunt chemați anual la perioada de reînprospătarea instrucției un număr foarte mare de rezerviști; se pare că sunt chemați anual între 700.000 până la 1 milion de rezerviști. *Aviația dispune de peste 100 de escadrile, de câte 12 avioane; în prezent sunt peste 1500 de avioane, iar programul de dezvoltare al acestei arme teribile prevede până la 1932 complectarea numărului de mai sus, până la 2200 de avioane.* Se pare că rușii posedă cel mai bun tip de avion de bombardament.

Materialul de războiu de care dispune Rusia-sovietică se ridică la: 5.000.000 arme de infanterie (puști), 50—60.000 mitraliere, 10—12.000 tunuri de diferite calibre. Rusia posedă un material foarte bogat pentru emiteri de gaze nocive, cu care fac nenumeroase exerciții în timp de pace, punând mare preț pe efectele distrugătoare și demoralizatoare ale acestui teribil material de războiu. Fiecare divizie de infanterie și cavalerie dispune de unități speciale pentru lupta cu gaze, în afară de numeroasele escadrile aeriene de bombardament dotate cu acest material; rușii studiază asemenea și războiul bacteriologic. Dacă ar fi să punem bază pe declarațiunile făcute cu câțiva ani în urmă de *Stalin*, dictatorul Rusiei, unui ziar german, relative la scopurile ce urmărește Rusia pentru dezvoltarea cât mai mare a aviației și a producțiunei gazelor de luptă, ajungem la cifre îngrozitoare; s'ar urmări astfel, să se ajungă la cifra de 10.000 avioane (cu aviația civilă) și la o fabricație atât de intensă de gaze, în cât în câteva zile să se poată distruge prin bombardament aerian regiuni întregi din țările cu cari s'ar găsi în războiu.

Dislocarea de pace a armatei sovietice este următoarea:

a) *În inspectoratul de armată al Ucrainei, acel vecin cu noi,* sunt dislocate: 22 divizii de infanterie și 4 divizii de cavalerie.

b) *În inspectoratul de armată al Caucazului de Nord, în vecinătatea mării de Azov,* sunt dislocate 5 divizii de infanterie și 3 divizii de cavalerie.

c) *În inspectoratul de armată al Volgei, între Don și Volga, de asemenea nu prea departe de noi* (date fiind și legăturile de căi ferate cari conduce spre Rusia de vest) sunt dislocate: 5 divizii de infanterie și 1 divizie de cavalerie.

d) *In inspectoratul de armată al Rusiei Albe de vest, care se învecinează cu Polonia sunt dislocate: 9 divizii de infanterie, 2 divizii de cavalerie și 1 brigadă de cavalerie.*

e) *In inspectoratul de armată al Moscovei (Rusia Centrală), de unde trupele pot fi mișcate, fie spre Polonia, fie spre noi, se găsesc dislocate următoarele trupe: 10 divizii de infanterie, 1 divizie de cavalerie și 1 brigadă de cavalerie.*

f) *In inspectoratul de armată Leningrad (fost Petrograd) sunt dislocate: 7 divizii de infanterie și 1 divizie de cavalerie. Aceste trupe fac față spre statele Baltice și Finlanda.*

Acestea sunt inspectoratele europene, cari vor conta în primele 2—3 luni ale unui războiu pe frontul de vest rusesc contra României și Poloniei. Mai apoi trebuie contat și cu trupele siberiene și din Turkestan, lăsând la o parte *armata rusă independentă a Caucazului de sud* (Asiatic) cari poate fi eventual întrebuințată contra Turciei sau Persiei.

g) *In inspectoratul de armată al Siberiei se găsesc dislocate: 7 divizii de infanterie, 2 brigade de cavalerie.*

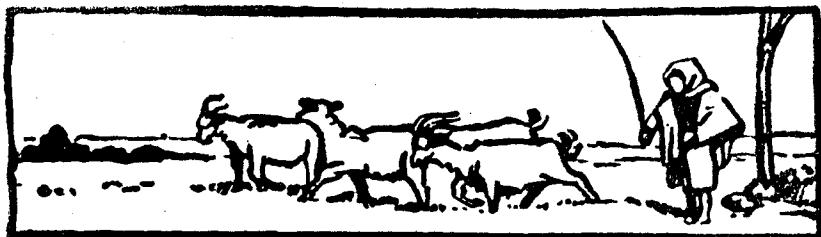
h) *In inspectoratul de armată al Turkestanului (Asia de mijloc) sunt dislocate 3 divizii de infanterie, 1 divizie de cavalerie și 2 brigade de cavalerie.*

Având în vedere dislocarea arătată mai înainte; având în vedere că sistemul căilor ferate rusești permite a se concentra 50 divizii în maximum o lună în regiunea Niprului de jos, spre Kiev, de unde pot fi îndreptate ușor, fie spre frontiera Nistrului, fie puțin mai la nord, în zona de legătură a armatelor române și polone; având în vedere și probabilitatea că la început Rusia, să facă numai demonstrațiuni pe frontiera poloneză, cautând să ne atace pe noi cu forțe superioare, socotesc că se vor arunca asupra noastră trupele mobilizate ale inspectoratelor de armată: Ucraina, Caucaz de nord, Volga și o parte din trupele inspectoratului Moscovei, adică punând în calcul și diviziile de rezervă, circa 50 divizii de infanterie și 10 divizii de cavalerie, cu peste 1000 de avioane (poate și mai mult dacă s'ar adevări spusele lui Stalin, despre cari am vorbit mai înainte), dotate cu armamentul și mijloacele de distrugere cele mai moderne și prevăzute cu mijloace pentru aruncarea a cantități enorme de gaze nocive, pentru a distruge regiuni întregi.

Ne putem ușor închipui ce ravagii numai pomenite ar produce în frumoasa și iubită noastră țară, o masă enormă, de peste un milion de soldați, avizi de pradă, jat și sânge, și pregătiți prin propagandă comunistă, care de zece ani nu predică decât peire și distrugere în toate țările ce-i stau în cale.

De aceea trebuie să ne pregătim și să ne întărim.

GENERAL I. RĂȘCANU

Avem noi o politică economică?

Până la unire, românii provinciilor alipite n'au avut acces la îndrumarea, pe țară, a politicii economice. În vechiul Regat, bunăstarea agriculturii satisfăcea toate trebuințele celor cari conduceau. Prea puțini aveau preocupări de politică economică, în cadre mai largi și în relații cu interdependențe interne și externe.

După unire, problemele politice și de organizare a statului înțregit au preocupat atât de mult, încât politicianismul a găsit porți deschise pentru a-și deruta adversarii cu orice teorii importate și cu orice îndrăzneli plasate în câmpurile economiei naționale.

Vreme de zece ani, cu scurte intermitențe ale guvernărilor partidului poporului, țara noastră a fost svânturată dela o extremitate la alta prin toate concepțiile economice. Dela prin noi inși=ne la sprijinul streinătății; dela revalorizarea leului la împrumuturi oneroase, ca și când numai aceste ar constitui singurele panacee ale unei normalizării economice.

Desorientarea s'a completat când după șovinismul național economic cu tendinți de partid, reprezentată prin dl Vintilă Brătianu, a urmat acum parvenitismul dlui Virgil Madgearu, care năzuiește să=și creieze o platformă politică cu ajutorul unui ciudat amestec de socialism integral, stâlcit în comercializări capitaliste și compromis cu un fiscalism întins peste limitele de suport economic, în o formă improprie situației și caracterului țării.

Ori cum ar fi — cu greșelile trecutului și cu zăpăceala și inexistența, sub raport economic și social, a actualului guvern — nu se poate scuza absența țării dela îndatorirea de=și preciza o politică economică, bine așezată. Mai ales că statul național român, este chemat să constituie în luptele economice de mâine un pivot puternic al intereselor din Orient și Occident, care fatal își întâlnesc marile lor concepțiuni în bazinul Carpaților și la gurile Dunării.

Lipsa de prevedere și mai ales lipsa unei precise linii de conduită economică internă și în relațiile cu străinătatea, ne=a creiat

rușinoasa situație de cerșitori după împrumuturi, pe la toate porțile, în loc să fi fost și să fim respectați exploataitori și exportatori ai propriilor noastre bogății.

Suntem o țară bogată în: petrol, gaz metan, sare, aur, grâu, vite și lemn.

Cu o agricultură intensivă putem produce pentru export orice produs al solului.

În vremuri excepționale, ca cele pe care le trăim, în loc să maimuțărăm alcătuirii de bugete complicate și ministere birocratice, fără rost și fără acoperiri de muncă și de venituri — se impune să facem toate jertfele pentru intensificarea și plasarea produselor, care ne stau la îndemână.

Că până acum am greșit și am orbecat, facem câteva dovezi în cele ce urmează:

Avem aur în munții Apuseni, care exploatat acum când plătim cheltuielile războiului ce ne-a adus întregirea neamului, pe care o vor folosi urmașii noștri, ne-ar îmbunătăți situația economică neînchipuit. Nu putem intensifica exploatarea, pentru că s'a *concesionat* fabricarea de explozibile. Societatea de explozibile, având monopol, exploataorii minelor noastre de aur trebuie să plătească explozibilele necesare cu 50—60% a prețului ce-l pot obține pentru aur. Cine cunoaște riscurile exploatării de aur știe că în astfel de condiții nimeni nu intensifică exploatarea, mai ales atunci, când exportul aurului este prohibit, în vreme ce în țară se plătește cu prețuri de mizerie pentru exploataori.

Avem în țară *ocne de sare*, din care se pot extrage cantități care ar îndești toate nevoile țărilor învecinate: Bulgaria, Iugoslavia și Ungaria, care n'au nici o mină de sare.

Cu toate aceste, noi nu plasăm în aceste țări niciun kilogram de sare, din lipsa de pricepere și neadecvare la împrejurările date. Vecinele noastre consumă sare filtrată din marea de Nord, pe care le-o furnizează Germania.

Suntem o bogată țară *în petrol*. În loc să înlesnim cu toate mijloacele o cât mai largă exploatare și o cât mai favorabilă valorizare în Occident și în Orient — facem toate greutățile fiscale, administrative și mai ales de transport prin tarife neeconomice. Se paradează cu un naționalism specific, pe cuvânt că societățile sunt românești ori streine, după cum la guvern se găsește întâmplător d. Vintilă Brătianu ori d. Virgil Madgearu.

Lemnele noastre fasonate nu le putem exporta, fiindcă înspre Ungaria și Iugoslavia le împiedecăm prin tarifele de transport, iar înspre Constanța și Galați ni le concurăm cu tranzitul de favoare și portul liber oferit Poloniei, în schimbul teoreticelor exporturi de struguri și poame, care nu au vagoane la vreme și pe care le încărcăm cu taxe imposibile de transport.

Avem un stoc important de vite și avem posibilități de a le înmulți, pentru că toate condițiile de pășuni și furage le posedăm din belșug. Cu toate acestea, crescătorii noștri de vite nu mai produc, pentru că n'au posibilități și condițiuni favorabile de valorizare.

Transportul de vite în interior este imposibil. Pentru o pereche de boi din Muntenia în Ardeal sau din Banat în Moldova se plătesc între 12—18 mii de lei.

Pentru transportul până la ori-care graniță, la fel. În toată țara n'avem vagoane frigorifere pentru exportul cărnii. În toată țara n'avem o fabrică de finichea pentru împachetatul conservelor de carne.

Dar ce să mai spunem când nici până azi nu facem parte din uniunea internațională sanitară-veterinară, și întreg transportul nostru este la discreția țărilor de tranzit?! Și mai mult: azi, în urma desorganizării la care am ajuns noi, țară agricolă și crescătoare de vite, nu mai avem nicio piață sigură de desfacere pentru vitele noastre. În Apus ne-au scos vecinii și carnea congelată din America și în Orient n'am avut timp să organizăm exportul nostru de vite.

Avem în țară, cu deosebire în Ardeal, Crișana și Banat, o mulțime de fabrici pentru mașini și unelte agricole, dintre cele mai moderne: pluguri, prășitoare, grape, trieururi, garnituri de treerat, semănătoare, sape, mori etc. Cu toate acestea și actualul guvern a compensat împrumuturi și afaceri în Germania cu import de mașini și unelte agricole.

Avem în țară două fabrici de sulfat de cupru (pentru stropitul viilor) una a statului la Zlagna și alta la Baia Sprie în contract cu statul, care pot produce întreaga cantitate necesară țării și cu toate aceste *importăm* din Anglia întreg sulfatul de cupru.

Și seria de dovezi e nesfârșită și tot atât de rușinoasă ca și tarifele noastre de transport și tarifele vamale, fixate fără vreo înțelegere a liniei de conduită, ce-ar trebui să aibă o politică economică a statului nostru întregit.

Inițiativa particulară e anihilată prin fiscalitatea și amestecul statului, ce se substituie cu rost și fără rost factorilor economici.

Or, domnul Maniu, ca și d. Virgil Madgearu, până acum n'au făcut pe cont propriu nici măcar un coteț de găini. Cum o să înfrume ei gospodăria țării — mai ales azi, în fața marilor evenimente, ce se desenează în lupta economică violentă și surdă.

VASILE C. OSVADĂ

București – Paris

II.

Afinitatea aceasta de gândire și de simțire apare și mai eclatantă pe terenul literar și artistic, din care am dat câteva exemple.

Le vom completa cu unele probe mai recente și mai evidente.

Să începem cu *Eminescu*.

Deși studiază la Viena și la Jena, de unde se înapoiază cu sufletul îmbibat de poezia lui Goethe și Lenau, ca și de filosofia lui Schopenhauer, totuși poezia lui Eminescu este mai aproape de a lui Leopardi și Musset. Iar o seamă din poeziile lui traduse în franțuzește n'ar zice nimeni, că nu sunt produsele lirei lui Alfred de Vigny.

Multe note comune a stabilit critica literară între acești doi mari poeți. Amândoi filosofi, amici ai singurătății, ei creiază opere pentru eternitate. Amândoi consideră viața ca o crudă halucinație, compusă din sbucium și 'ndoială metafizică. Deosebiți prin temperament și prin modul de a realiza frumosul artistic, ei se întâlnesc în pesimism, în adorarea ideii pure și 'n religia artei. Clasica poezie, „*Moise*“ alui A. de Vigny are acelaș fond de inspirație ca „*Luceafărul*“ lui Eminescu. Fiecare ar putea iscăli pe cealaltă. „*La colère de Samson*“, o altă poezie alui A. de Vigny are acelaș fond de inspirație ca „*Dalila*“ lui Eminescu, amândouă victime ale decepției în amor. Tot așa poemul „*Eloa*“ alui A. de Vigny este identic, ca concepție, cu „*Inger și Demon*“ alui Eminescu, amândoi preaslăvind pe Satan, pe care păcatul său l-a exilat din cer.

Eminescu a fost un mare poet al amorului. Pasiunea aceasta — atât de frumoasă și etern omenească, — chiar dacă ar fi trezită de aceeaș femeie în doi poeți, inima și lira fiecăruia va vibra în alt ritm și o va exprima în altă tonalitate. Dante n'a iubit la fel cu Ronsard, nici lord Byron la fel cu Verlaine. Ei bine, Eminescu a iubit la fel cu Musset. Și la fel au cântat amorul. Lira lor a găsit

aceleași accente în clipele de extaz, ca și în clipele de durere. Ar trebui să cităm versuri din amândoi, ca să se vadă perfectă identitate de viziune, de simțire și de motive de inspirație dintre acești doi mari poeți ai omenirii. Dar să vedem și alte exemple similare, fără să avem câtuși de puțin prezența de a fi un curs de literatură comparată. Vom releva numai câteva note paralele.

* * *

Aproape nu există gen literar la noi, care să nu-și aibă corespondentul, reprezentat în literatura franceză. *Alexandri* a iubit, a simțit și a cântat la fel cu Ronsard.

Traian Demetrescu, un tânăr poet dispărut, are lira la fel cu a lui Verlaine, în toate nuanțele ei.

Macedonsky, un mare talent poetic, a scris mult în franțuzește și ce a scris în românește este simțit și stilizat franțuzește.

În poezia lui Minulescu pare a se reflecta sensualismul rafinat și plin de armonii suave al cartierelor Parisului.

Versurile unora din aceștia sunt de o savoare atât de franțuzească, încât traduse și cetite în limba lui Molière, n'ar zice nimeni, că nu s'au conceput pe malul Senei. De altfel, dacă nu sunt toți traduși, sunt mulți autori români, cari preferă să-și scrie operele direct în limba franceză. Temperamentul de idilă al poetei noastre Maria Cunșan seamănă cu factura Louisei Labé și chiar cu pasiunea din versurile doamnei Lucie Delarue-Mardrus. N'a fost poet român modern, până la Octavian Goga, care să nu aibă în lira lui o coardă verlainiană. Versurile lui Goga „Din umbra Zidurilor“ sunt însă demne de lira lui Lelian, delicatul poet al Parisului. În fine, comicul profund uman din schițele lui Caragiale și satira lucidă din comediiile lui amintesc mult pe marele Courteline.

* * *

Iar dacă veți întreba astăzi la Paris: cine sunt cele mai adorate și mai subtile poete al Franței, vi-se răspunde, că sunt Elena Văcărescu și contesa de Noailles, (fosta prințesă Brancoveanu), adică două românce. Alte două mari talente dramatice ale noastre, Maria Ventura și Elvira Popescu, sunt de un lung șir de ani gloria scenelor din Paris.

Dar, în definitiv, faptul, că avem talente de valoare, în opera cărora se găsesc puncte comune și nălțimi de gândire aproape egale cu ale geniilor artei franceze, încă nu constituie — va spune cineva — o probă suficientă de afinitate sufletească între noi și francezi. Geniile se aseamănă și se apropiau, prin însăși esența lor superioară, ori dela ce popor derivă. Foarte adevărat. Dar faptul acesta nu răstoarnă câtuși de puțin teza noastră.

Exemplele de până aci socotim că au avut darul să contribuie cel puțin la relevarea înrudirii spirituale dintre noi și francezi, pe

Meritul produselor literare. Că există în adevăr această înrudire, n'o afirmăm numai noi. O spun toți francezii, cari ne cunosc și au văzut România. Cităm numai câteva păreri recente.

* * *

— „Există — zice un scriitor francez, Maurice de Waleffe, — există la celălalt capăt al Europei o țară nouă și bogată, unde elita nu cugetă și nu vorbește, decât în limba franceză. România posedă o supracapitală, care nu sună Bucureștii. Toate mințile și toate inimile sunt îndreptate spre Paris, cum se îndreaptă spre soare floarea soarelui“. Dl M. de Waleffe are dreptate. Spirit, cultură și mentalitate de Paris, în afară de hotarele Franței, doar nicăieri nu se găsește în doză mai bogată și mai autentică, decât la București. Cultura franceză se găsește și 'n Italia și 'n Spania, alte două popoare surori și chiar vecine. Toți francezul nici pe departe nu se simte la Roma sau la Madrid atât de acasă, cum se simte la noi, în Capitală.

— „Iubeam România, fără a o cunoaște — zice un alt ziarist francez, dl André Viollis. Acum când o cunosc, o iubesc și mai mult. O iubesc pentru cerul ei, pentru peisagiile ei și pentru rasa ei, în care se afirmă toate virtuțile spiritului latin. O iubesc în sfârșit, fiindcă ea ne înțelege și ne iubește cu o dragoste duiosă, și fiindcă m'am simțit în ea ca 'ntr'a doua patrie a mea. În oglinda ce-mi înfrumusețea am văzut surâzând chipul înfrumusețat al Franței“.

Francezul găsește, deci, în România o atmosferă intelectuală, care-l face să se simtă ca la el acasă. Înțelegeți cât de mult înseamnă asta? Nu este vorba numai de o afinitate de rasă, având la bază origina comună și limba răsărită din aceeași tulpină romană, care naște un substrat sufletec omogen. La descendența comună de sânge și limbă s'a adăos un contact viu dela popor la popor, dela cultură la cultură. Contactul permanent între oameni și popoare produce schimb de mărfuri și de idei. Pe urmă își împrumută gusturi, preferințe, opinii și chiar aspirațiuni. Elementul mai înapoiat, natural, că împrumută mai mult dela poporul mai avansat. Cum a fost posibil acest schimb, această apropiere între noi și francezi am arătat-o vorbind de origina și vechimea contactului cultural între București și Paris.

* * *

Paraiela aceasta s'ar mai putea prelungi foarte mult. Dar eu cred că e suficient. Dacă ne-am plimba mai mult pe câmpul celor două literaturi am găsi, desigur, și la alți autori literari aceeași înrudire. Chiar aceleași motive, același fond de inspirație, aceleași tiparuri literare.

Contactul de trei generații, schimbul de idei și influențe literare au creat între aceste două popoare, cum vedeți, o comunitate de

spirit, de gusturi și de sentimente. Nu este o simplă asemănare. *Este acelaș ritm sentimental și moral. Este acelaș suflet care vibrează la fel. Acesta este ritmul latin, cum îl numește scriitorul Henri Massis.*

Ritmul acesta, fondul acesta de simțire comună, a făcut de sigur, ca la 1914 toată suflarea românească de dincolo de Carpați să strige, ca un singur om: *vrem să ne batem alături de Franța!* Guvernul, când a declarat război Germaniei, n'a făcut decât s'a supus spiritului public. Grație acestei afinități, astăzi Bucureștii se întitulează cu emfază „Parisul Orientului“.

În adevăr, dacă mergi de aici spre Constanținopol, Bucureștii e cel dintâi oraș cu aspect oriental. Dacă vii dela Constanținopol înapoi, Bucureștii e primul oraș cu fizionomie apuseană, de care dai. În acest centru *oriental*, ca nicăieri altundeva, se găsește acelaș fel de trai, acelaș gust, aceeaș modă, aceleași preferințe ca la Paris. Și mai mult! *La București se petrece, se râde și se plânge pentru aceleași motive, ca la Paris. La București se iubește exact ca la Paris. De=aci s'a născut cunoscutul bon mot: „Când Parisul are guturai, Bucureștii strănuță“.*

* * *

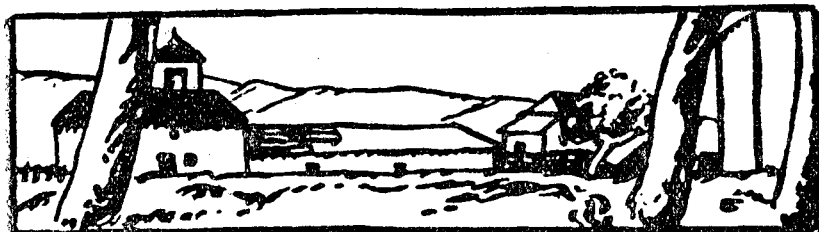
Nu exagerăm. Nu vom spune, că asemănarea există pe întreaga linie și că spiritul românesc seamănă cu cel francez ca ou cu ou. Dacă elita intelectuală de dincolo de Carpați se adapă la spiritul francez de 150 de ani, asta nu înseamnă că noi nu am avea cusururi, pe cari la francezi nu le găsim, sau că ei n'ar avea calități de fire și caracter, cari nouă ne lipsesc.

Afinitatea spirituală franco-română însă există. La București mai mult, la Cluj sau în Cernăuți astăzi mai puțin, dar mâine-poimâine va spori treptat, cum crește pânza țesută la război.

Inrudirea aceasta nu exclude de loc originalitatea și forța intrinsecă a culturii noastre naționale. Noi nu copiem și nu imităm pe alții. Noi gândim și simțim la fel cu frații noștri de obârșie comună. Numească-ne adversarii cum le place „ucenicii Franței“, „colonie franceză“ (de și suntem colonie romană) „bonjuriști“ sau ori și cum, n'are a face. Parisul, metropola civilizației mondiale, îl luăm cu bucurie ca model și-l preferăm față de ori care.

Intellectualul român, din ori care parte a țării noastre, va să zică și cel din provinciile alipite, trăit până acum în raza culturii germane, maghiare sau slave, se simte atras de cultura franceză, ca de o forță magică. Și nu are vis mai scump, decât să guste și el din frumusețile elegante ale limbii și literaturii franceze, din atmosfera culturală și din farmecul nespus al vieții intense, care se desfășoară, ca un val de lumină orbitoare, în focarul mondial de pe malurile Senei.

GH. TULBURE

Democrația lor

— Un document pe vremea Consiliului dirigent —

Lumea e păcătoasă. Unul din păcatele ei este, că uită curând. La un an doi, a uitat vremile Consiliului dirigent și a asistat 8—9 ani la declamații de tarabă, cari spumegau de democrație. Noroc, că aduși la guvern, demagogii au fost puși iarăși în situația de a vorbi prin fapte, nu prin vorbe.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Trecuseră abia două luni dela intrarea armatei române în Banat. Ardealul răsuflase curând după Alba-Iulia, dar nouă bănățenilor târziu în vara anului 1919 ne-a răsărit soarele libertății. Dar, în sfârșit, a răsărit. Cine era mai fericit ca noi?

Curând, această fericire a fost tulburată. Eram în preajma alegerilor de sub guvernul Văitoianu. Au început luptele. La Alba-Iulia se hotărâse „înfăptuirea desăvârșită a unui regim curat democratic, pe toate terenele vieții publice. Votul obștesc, direct, egal, secret. *Desăvârșită libertate de presă, asociare și întrunire; libera propagandă a tuturor (!) gândirilor omenești*“. Cam mult, nu-i vorbă, dar așa se hotărâse. Un lucru s'a uitat a se codifica: unirea tuturor românilor în cadrele *unui singur partid*, care va continua să existe: ale partidului național din Ardeal! Și dacă nu s'a hotărât, lucrurile au luat calea lor firească. Unde-i stăpânire este și opoziție.

Dacă ar crede însă cineva, că la 1919 nu se putea concepe altceva decât unicul steag al partidului dlui Iuliu Maniu, se înșală. Era, încă de pe atunci, o respectabilă opoziție. În Ardeal luase ființă partidul fărănesc ardelean. În Banat foștii voluntari ai armatei române căutau să se afirme în viața politică. Și fiindcă nu se puteau înțelege cu oficialitatea în privința candidărilor, au format disidență, ca apoi să deie ființă partidului „unionist“ de scurtă durată. O altă disidență au format-o câțiva oameni crescuți în vechiul Regat, dar cu

legături familiare în Ardeal și Banat (cum erau regretații Victor Biberea, Virgil Popescu și Traian Lalescu), cari nu fuseseră admisi să candideze cu programul partidului național. Cum erau priviți acești oameni se poate vedea din următoarele rânduri, publicate de o persoană autorizată, asupra opoziției de atunci, în ziarul *Drapelul* din Lugoj (nr. 125 din 12 Sept. 1919):

— „Te trezești, că cutare *expatriat* — de bună voie — căruia după 30 ani i se năzarește, că Banatul ar avea nevoie de dânsul și hop-top e aici ca salvatorul neamului. De undă până eri, trăind în alte referințe, se rușina până și de obârșia bănațeană, însușindu-și numiri de prin țară (!), vine aici și începe să reglementeze pe oameni, cari au suferit, în vreme ce dumnealui trăia din belșug (!) și la scuteală alt-unde. Și dă cu nemiluita. De-l vrei, de nu-l vrei, el te vrea și nu mai scapi de el. Și de ar fi adus numai dragostea aceasta cu el. Dar a adus și manierele însușite de dincolo și apoi ține-te, bănațene, la împoșcături.“

Rândurile din urmă se refereau cu deosebire la regretatul Victor Biberea, decedat mai anii trecuți ca deputat liberal al Lugojului. El scotea la Lugoj o gazetă intitulată *Timișana*, în care făcea o critică aspră oficialității, necruțând nicio autoritate, dela șeful Consiliului dirigent până la primarul Lugojului. Era, nu-i vorba, multă patimă în tonul *Timișanei*, dar toate acestea se puteau evita, dacă se abandona hotărârea de a nu se admite candidarea ardelenilor și bănațenilor reînforși din vechiul Regat, în cuprinsul Ardealului și Banatului!

Agitația opoziționistă prindea. După o scurtă vreme administrația Consiliului dirigent a stârnit enorme valuri de nemulțumiri (a se vedea de ex. revista *Cultura Creștină* din Blaj, nr. 1—2 din 1920 sub titlul „Ciocoism“), cu toate, că acea administrație era făcută de oameni ieșiți din școala ungurească, despre care dl Al. Vaida spune, că avea mai mult respect de legalitate! Rezultatul nemulțumirilor a fost, că la alegerile din 1919 au reușit un număr frumos de opoziționiști în Ardeal și Banat. Firește, va zice cititorul, pentru că alegerile în chestiune s'au făcut în spiritul *deplinei libertăți de propagandă*, codificate la Alba-Iulia!

Chiar pentru a ilustra această libertate, las să urmeze, ca titlu de document, hotărârea pomenită la începutul acestui articol:

Subprefectura județului Caraș-Severin

Nr. 11823—1919

Căpitanul Poliției

Lugoj

Anunțarea d-voastră referitoare la apariția gazetei „*Timișana*“, deoarece aceasta nu corăspunde recerințelor fixate în § 16 al legii din 1914 art. XIV. nu o pot lua la cunoștință, — totodată consta-

tând, că în tipografia lui Iosif Izidon din Lugoj au apărut deja 5 numeri din această gazetă, și că această gazetă conform articolului de lege XIV din anul 1914 § 16 nu a fost anunțată, — că pe această gazetă nu este indicat numele editorului și al redactorului responsabil, că această gazetă se colportează și vinde pe stradă fără permisiune obținută, deci editorul nu a satisfăcut dispozițiilor fixate în §§ 5, 11, 12 și 19 a citatei legi, — prin prezenta sistez apariția gazetei „Timișana” și îndrum pe căpitanul de poliție din Lugoj să ducă la îndeplinire această hotărâre, totodată comunicând hotărârea dlui Victor Biberea și tipografului Iosif Izidon din Lugoj, transpun această hotărâre judecătoreiei de ocol pentru urmărirea vinovaților pentru călcarea dispozițiilor numitei legi.

Contra acestei hotărâri se poate face recurs numai extra-dominium.

Lugoj, la 10 Octomvrie 1919.

p. subprefect:
ss. *Indescifrabil*
primnotar

* * *

Pe vremea aceea noi redactam la Lugoj *Drapelul*, transformat în organ cotidian al partidului național. Regretatul Mihai Gașpar era director, eu primredactor. Țin să spun acest lucru din motivul, că *Drapelul* apărând cu tot sufletul integritatea Banatului, a publicat un articol împotriva d-lui O. Goga pe motivul, că ar fi abandonat principiul infegrității. Cineva a crezut, că vina aceluia articol o poartă eu. Ori, articolul fusese neiscălit. Iar ziarul nostru publicase dela început avizul: „Toate articolele neiscălite sunt ale directorului”.

Noi, cei dela *Drapelul*, când am citit decizia de mai sus, am înlemnit. *Nici noi nu eram introduși în regulă în registrele prefecturii!* Ce noroc, că cu noi nu-și bătea nimeni capul!

Dacă documentul de mai sus îl publicam acum 2—3 ani, poate ar fi provocat anumită senzație. Azi, după recente confiscări săvârșite de guvernul Iuliu Maniu, după proiectul legii de presă în flagrantă contradicere cu ideile de altă dată ale partidului național-tărănesc, documentul acesta nu poate avea nici un efect. Dacă l'am adus aici în publicitate, este pentru a insista nișel asupra unei chestiuni.

D-l C. Rădulescu-Motru are o lucrare apărută la 1919: *Din psihologia revoluționarului*. În aceasta, distinsul filosof și academician, făcând constatarea, că „mai totdeauna sufletele doritoare de reforme mari și generoase uită să înceapă aplicarea acestor reforme asupra lor înși-le”, pune întrebarea: *Cum se poate ca dintr'un izvor sufletesc turbure și veninos să pășească idei limpezi și generoase?*

Înainte de a vedea răspunsul, voim să arătăm despre ce e vorba:

Revoluția franceză, care a dăruit lumii biruința unor idei mari și generoase cum e aceea a libertății și egalității, a fost susținută de

oameni pătimiși ca Marat sau Robespierre, cari au fost niște adevărați călăi. Iar Rousseau, a cărui carte *Contractul social* e biblia revoluției franceze, și care e considerat și ca unul din întemeietorii pedagogiei moderne, și-a scris tratatul asupra educațiunei, după ce își abandonase pe al 5-lea copil al său!

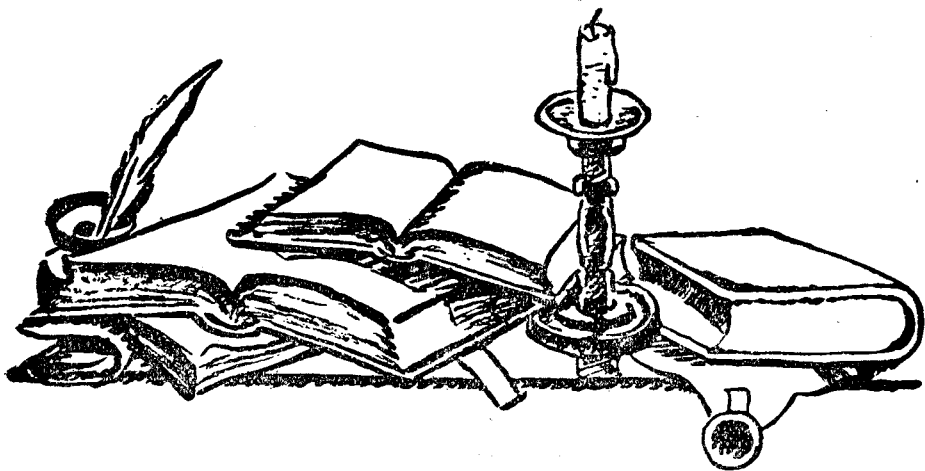
În revoluția rusească — asta l'a făcut pe d-l Rădulescu-Motru să se ocupe din nou de chestiune — vedem un întreg imperiu răsu- turnându-se de către niște oameni, în numele drepturilor poporului, al celor de rând, al celor mulți, și în realitate, Lenin, Trotzki, Rickow și ceilalți s'au dovedit cei mai mari firani ce se pot închipui. Cum se explică asta? Sau sunt bune și drepte lucrurile pe cari tu le propovăduiești, ca libertate, egalitate, umanitate, milă, democrație ș. a., și atunci trebuie să le *respecți* și tu; sau nu sunt adevărate, de aceea tu nu le *respecți*, dar atunci *nu le propovădui* nici altora!

În felul acesta: predici apă, dar tu bei vin.

D-l Rădulescu-Motru caută să dea o explicație filosofică. El spune, că nu trebuie căutată vre-o potrivire între caracterul și ideile revoluționarului. Dacă găsim aceastră potrivire dela început, s'o socotim ca o rară întâmplare; când vine pe urmă s'o luăm ca un mare merit pentru revoluționar; atunci el devine apostol, dar — spune autorul — majoritatea revoluționarilor nu se transformă în apostoli, numai când apostolatul le este *profitabil*...

Așa da! Acum înțelegem. D-l Rădulescu-Motru prezintă bine faptele. Explicația ce urmează să le dea, om să fie cine o înțelege; dar faptele așa se succed: democrație = profit, profitul odată încasat, mai facă și alții democrație...

Canonical NICOLAE BRĂNZEU

Pagini de istorie

Incercările lui Carol IV de a reocupa tronul Ungariei

BCU Cluj / Central University Library Cluj

III

— Eșecul — Ultima călătorie —

Lupta pentru cucerirea Capitalei începuse în acea zi de 23 Octombrie, într-o Duminică, încă de dimineață. La ora zece situația era extrem de favorabilă pentru rege, trupele sale fiind mult superioare celor guvernamentale. La acel moment intrarea în Budapesta ar fi fost posibilă și regele ar fi putut pătrunde, în triumf, în palatul regal, dacă s'ar fi pus în fruntea trupelor, în loc să aștepte la Torbagy, 15 kilometri înapoi, rezultatul luptei.

După ora zece situația începu să se schimbe. Din minut în minut se ameliora situația trupelor guvernamentale, sosind întăriri din provincie. Din Cegléd, din Jászberény, din Pécs soseau trenuri lungi, și spre amiază trupele regale fură silitе să dea înapoi.

Ceva mai târziu sosi chiar o baterie de artilerie și iarăși trupe din Kanija Mare și din Vesprim. Trupele guvernamentale aveau deacum încolo o superioritate incontestabilă, făcând imposibilă intrarea în Capitală.

Partizanii lui Carol, dându-și seama că partida este perdută, încercară s'o câștige totuși prin diplomație. Ștefan Rakowszky chemă la telefon pe contele Bethlen, amintindu-i că, în două ore, va intra în palat și că-l va trage la răspundere.

— „Trupele lui Ostenburg — spunea Rakowszky — au cucerit chiar acum toate artileria voastră; guvernul nu mai dispune astfel de nici o gură de tun și, dacă nu încetați rezistența, vom debarca trupele proaspăt sosite din Ungaria de vest și vom începe ofensiva generală“.

Contele Bethlen știa, însă, că nu mai exista nicio posibilitate ca regele să pătrundă în oraș. Garnizoanele din Tata, Raab și Komárom, aflând că regele nu lucra de acord cu guvernul, depuseseră armele, cerând, prin ofiterii lor, să fie deslegate de noul jurământ, depus în necunoștință de cauză, iar din Ungaria de vest, nu numai că nu sosiseră trupe de ajutor, ci dimpotrivă, Héjjas, în fruntea batalionelor sale de insurgenți, sosea în marș forțat, pentru a cădea în spatele regelui.

Contele Bethlen, știind toate acestea, se grăbi să răspundă că operațiile nu mai puteau fi oprite. Rakowszky, înfuriindu-se, îl amenință cu spânzurațoarea, ceea ce determină pe ministrul-președinte să întrerupă brusc convorbirea.

* * *

Cinci minute în urmă, puținele trupe rămase credincioase regelui, față de puternica presiune a oștilor adverse, începură retragerea generală, iar, spre seară, beligeranții încetară lupta, înțelegându-se ca, a doua zi dimineața, să trateze și să încheie un armistițiu formal.

Luni, 24 Octombrie, la ora 8, se întâlniră delegații celor două „armate“. Guvernul punea următoarele condiții:

1. Imediata depunere a armelor.
2. Amnistie generală pentru toți, înafară de șefi.
3. Majestatea Sa renunță în scris la tron.

Reprezentanții lui Carol, luând cunoștință de aceste condiții, declarară că le vor comunica regelui, care avea să dea răspunsul, în timpul cel mai scurt.

Răspunsul însă n'a venit niciodată, pentru că guvernul, aflând că Ostenburg nu caută decât se câștige timp pentru a aduce trupe noi, hotărî să termine incidentul printr'un atac general. În consecință, contele Bethlen dădu ordin generalului Nagy să înceapă lupta.

Trupele regale, acum mult inferioare cu număr și cu totul descurajate, n'au mai putut sau n'au mai vrut să opună de astădată nici o rezistență, ele s'au predat în masă.

Ultimii fideli ai regelui, înconjurați din toate părțile, au fost prinși și dezarmați la Tata. Perechea regală, împărtășind aceeași soartă, a fost internată, pentru moment, în castelul contelui Eszterházy, din apropiere. În urmă însă, împreună cu contele Iuliu Andrássy, Rakowszky și Grátz, a fost strămutată în mănăstirea de călugări Tihany, situată în împrejurimile lacului Balaton.

* * *

Puterile Antantei, ne fiind mulțumite cu condițiunile puse de guvern regelui, condițiuni, de altfel, neacceptate de acesta, au înmănat,

în ziua de 31 Octombrie, guvernului, prin reprezentanții lor, o notă, având, în rezumat, următorul conținut:

„Conferința Ambasadorilor constată că guvernul maghiar n'a corăspuns încă hotărârei puterilor aliate de a proclama detronarea fostului rege. Renunțarea la tron nu poate fi considerată drept îndeplinirea acestei cereri. Puterile cer, prin urmare, ca guvernul să proclame, cât se poate de urgent, decăderea regelui din toate drepturile sale, precum și a tuturor membrilor casei de Habsburg.“

Nota era semnată de Castagnetto, Hohler și Fouchet, reprezentanții Italiei, Angliei și Franței.

În fața acestei note, guvernul se văzu silit să depună, pe biroul Camerei, un proiect de lege prin care se declara detronarea regelui și desființarea Sancțiunii pragmatice.

Regele, care se găsea tot în mânăstire, primi acolo vizita reprezentanților. Generalul Hohler îi declară că, de acum încolo se află sub protecțiunea puterilor aliate, cari, prin împuterniciții lor, aveau să îngrijească de siguranța personală a perechei regale și să ia măsuri pentru părăsirea teritorului maghiar.

— Incotro? — întreabă Carol.

— În această privință nu posedăm nici o precizie, fu răspunsul generalului englez. Atâta știm, că Elveția refuză să vă mai ofere azil.

În acelaș timp încearcă și guvernul contelui Bethlen să se pună în contact direct cu Carol. Se lovi, însă, de un refuz categoric din partea fostului suveran. Diferiții trimiși ai guvernului, cât și acei ai regentului s'au reintors la Budapesta, fără să fi fost primiți de Carol. Acesta, adânc jignit în amorul său propriu, păstra ranchiună conducătorilor Ungariei, ne dându-și seama că Horthy împreună cu Bethlen, prin procedarea lor, salvaseră Ungaria dela o adevărată catastrofă.

* * *

În noaptea de 1 Noembrie, se celebră slujba religioasă în biserica mânăstirei la miezul nopții. Carol și Zitta azistară în genunchi la celebrarea ei. În urmă, perechea regală, imbarcată într'un tren special, porni în tovărășia ofițerilor aliați spre o destinație necunoscută.

În zori, în apropiere de podul de peste Dunăre, situat între Bataszek și Baia, trenul se opri în câmp liber. Regele și suita porniră în trăsurile spre Dunăre, unde îi aștepta sub presiune, canoniera engleză „Glowworm“. Un scurt adio pământului unguresc, pe care nu avea să-l mai calce niciodată, și Carol se sui pe bordul canonierei.

Regele sosi dis-de-dimineată, în ziua de 2 Noembrie, la Belgrad, continuându-și fără întrerupere călătoria pe Dunăre în jos. Pe teritorul român însă, apele fiind scăzute, canoniera se împotmoli în nisip, eșuând toate încercările de a-o repune în mișcare.

În grabă se luă hotărârea ca regele să fie transportat cu tren special, prin România la Galați. Sosind în portul românesc, Carol

și Zitta, urmași de 6 ofițeri englezi, se îmbarcă pe bordul vasului „Principesa Maria“.

Era în zorii zilei de 3 Noembrie. Pe bordul „Principesei“ se celebră mai întâi un serviciu divin; vaporul românesc porni apoi spre Sulina, unde regali exilați erau așteptați de vasul englez de război „Cardiff“.

Pe bordul acestuia își continuă călătoria mai departe. După o scurtă oprire în Constantinopol, pirosciful englez intră în marea de Marmara și în Dardanele, luându-și drumul spre Arhipelag.

Abia în acel moment se comunică regelui, că puterile îi desemnaseră insula Madera drept reședință. Carol, ca rege al Ungariei al IV-lea, se îndreptă în ultima sa călătorie spre locul de unde nu avea să se mai întoarcă niciodată.

VIRGIL P. RÂMNICIANU

Luptele politice ale sârbilor

— Luptele pentru privilegii —

Luând ca bază situațiunea politică internă din diferite timpuri a monarhiei austro-ungare, precum și obiectivul politic al sârbilor, manifestarea acestora se poate împărși în patru epoci principale:

- a) epoca medievală până la 1690;
- b) dela 1690 până la 1792;
- c) dela 1792 până la 1848;
- d) dela 1860 până la războiul mondial.

Deși, în general, obiectivul principal al politicii sârbești din Ungaria era lupta pentru aplicarea privilegiilor, — care s'a prelungit până în timpurile moderne, — totuși, aceasta se poate împărși în mai multe faze, după cum sârbii se legau de sprijinul dinastiei habsburge sau acela al Ungariei, precum și de locul unde se afla colonia sârbească, sub administrația Vienei, sau aceea a ungarilor.

Mai bine le-a mers sârbilor refugiați pe teritoriul Ungariei în epoca medievală, până la 1690, adică pe vremea când sârbii au cerut și au primit adăpostul oferit de clasa feudală maghiară. Am văzut la capitolul primelor imigrări sârbești, cu câtă generozitate li s'au dăruit cele mai întinse moșii, pe toată întinderea Ungariei. Dar feudalismul maghiar nu s'a mărginit numai la daniile materiale; el le-a acordat și drepturi de ordin spiritual, permițându-le să-și zidească biserici și mănăstiri. Regele Mateiu Corvinul și Ladislau II i-au scutit de zeciuiala percepută de clerul catolic și pe care o puteau întrebuința pentru organizarea bisericii sârbești.

În această epocă, imigrații sârbi n'au întâmpinat din partea ungarilor decât două dificultăți: una de ordin agrar, rezultând din însăși natura feudalismului, care — după cum se știe — privilegia o clasă

iar nu poporul însuș; alta de ordin politic, care obliga pe unguri să ia anumite măsuri de precauțiune, împiedecând invadarea complectă a anumitor teritorii. Din acest motiv, ungurii opreau uneori pe feuzii sârbi de a aduce pe moșiile lor populație sârbească. O singură dată, adunarea maghiară din 1586—7 hotărăște evacuarea sârbilor din Ba-
rania, unde ei veniseră în număr cu mult prea mare.¹⁾

În urma privilegiilor acordate de împăratul Leopold I la 1690, sârbii așezați anterior exodului condus de patriarhul Arsenie Cerno-
jevici, își pierd drepturile avute dela unguri; după această „*nefericită
colonizare*“ — după cum se exprimă Sava Tekelija la congresul din
1790 ținut la Timișoara — poporul sârbesc încrezător în privilegiile
Vienii, a devenit în ochii ungușrilor din popor „*frate*“ — unul „*to-
lerat*“²⁾. Prin privilegiile lui Leopold I, sârbii își leagă soarta de di-
nastia care li le-a acordat, punându-se în conflict tot mai acut cu
factorii politici ungar. Pe urma acestui conflict, contele Ferdinand
Kolovrat definește situația sârbilor din punct de vedere constituțional
în modul următor: Chestiunea poporului iliric nu este o chestiune ru-
rală ungară (provincialis hungarica), ci o chestiune politică austriacă
(austriaco-politica), pentrucă sârbii constituie un patrimoniu al curții
imperiale (patrimonium domus Austriacae), iar nu al regatului ungar.
Cardinalul primat al Ungariei a concretizat aceiaș chestiune în felul
următor: În Ungaria sârbii sunt oaspeți înveștiți cu o situație privile-
giată, dar nelegală.³⁾

Cu toată această atitudine îndărătnică a Ungariei, sârbii ajutați
din răsputeri de curtea imperială, pela sfârșitul veacului al XVIII-lea
izbutesc să se impue și statului ungar, obținând prin legea 27 din
1791 și din 1792, încetățenirea bisericii ortodoxe cu toate consecin-
țele ce decurg din acest drept, prin cari și dreptul de participare la
ședințele dietei ungare a capilor bisericești, drepturi civile, precum și
recunoașterea mult discutatei privilegii dela 1690.⁴⁾

Izbânda aceasta a sârbilor a fost atât de apreciabilă, încât, toată
viața lor spirituală pe această vreme se concentrase la Buda și Pesta,
— deci în chiar inima Ungariei, — unde își avusese temporar reșe-
dința sa și patriarhul sârbilor, și unde, mai târziu (1812) luă ființă
cea dintâi școală normală sârbească, iar numărul sârbilor era de circa
20.000 suflete.⁵⁾

Firește, în teritoriile ungare guvernate de Viena, sârbii au fost
scutiți de amestecul ungușesc chiar și înainte de emanciparea lor po-
litică din 1791—2. În Banat, care dela izgonirea turcilor (1716) și
până la 1867 se guvernase direct de Viena (cu excepția perioadei
dela 1780—1849), sârbii s'au bucurat de o situație nu numai privi-
legiată pentru ei, ci și profund nedreaptă și vălămătoare pentru ro-

¹⁾ Dușan Popovici, op. cit. p. 16.

²⁾ ibidem, p. 21.

³⁾ ibidem, p. p. 19, 20.

⁴⁾ Borovszky Samu, op. cit., p. p. 370—371.

⁵⁾ Liubomir Lotici: O Matiji Srpskoj, Novi-sad, 1925, p. 9.

mâni, cari, cu toate suferințele îndurate și jertfele aduse, n'au putut să intre în grațiile curții imperiale. Românii n'au fost recunoscuți nici ca nație, nici ca biserică. Politica austriacă s'a ferit până să ne zică și pe nume. Românii făceau parte din poporul „iliric“, ceea ce la Viena însemna popor sârbesc, dotat cu privilegiu bisericescu și școlare. Cum în biserica această privilegiată limba oficială era cea slavonă, și cum, mai departe, această limbă era luată drept „limba poporului“, în această limbă ni s'a slujit în biserică și aceiaș s'a impus și în școală.¹⁾

De acelaș tratament s'au bucurat românii mai târziu când înstrucția a început s'o organizeze statul. „Glorioasa noastră împărăteasă (Maria Tereza; n. a.) — scrie Grisellini²⁾ — totdeauna mărimoasă și așteptând orice ocazie de a promova binele supușilor ei, a și luat măsuri ca în fiecare sat valah sau sârbesc să fie câte o școală în care poporul să învețe a ceti și scrie sârbește, pentruca și altcum să-l poată apropia de cultura, obiceiurile și sârghița sârbilor, căci aceștia posed mai multă industrie și iubesc mai mult agricultura și artele, decât valahii“.

Aprecierile acestea ale lui Grisellini (scrise în anii 1740—1780), adică în timpul domniei împărătesei Maria Tereza (1740—1780), vor să justifice politica antiromânească a Vienei, căci în ce privește însușirile sârbilor, Grisellini nu poate fi mai competent decât înșiși autorii sârbi, cari sunt cu totul de altă părere. Iovan Trvijici, renumitul geolog și etnograf, fost președinte al Academiei sârbe, constată tocmai contrariul, și anume, că sârbii nu au calități deosebite și nu sunt capabili de a da talente; iar Radoslav Markovici nu recunoaște conștiențelor săi nici măcar priceperea în ale agriculturii. O specialitate neîntrecută au avut sârbii din Ungaria: luxul excesiv al femeilor.³⁾

Dealtfel, Grisellini se desminte el însuș atunci când vorbește despre însușirile poporului românesc⁴⁾:

„Valahii din Banat sunt unica națiune, care fără nici o deosebire se pricepe la orice fel de muncă. Ei lucrează la săparea canalurilor, la construirea clădirilor imperiale, — unde munca li se socotește ca robotă, — apoi la minele de cărbuni, cu un cuvânt la orice fel de muncă unde ei pot să câștige ceva“.

„Valahii au învățat imediat fabricarea sticlei și nu le lipsește destoinicia și experiența întru exploatarea minereului. Ei se utilizează și la cultivarea orezului“, — ceea ce, desigur, înseamnă cel mai înalt grad de cultură agricolă.

Prin urmare, atașarea românilor la biserică și școala sârbească s'a făcut din motive pur politice, iar nici decum culturale. Abia la

¹⁾ Dimitrije Kiribovici: Srpske osnovne škole u Vojvodini u 18 veku, Szemski Karlovji, 1029, p. 41.

²⁾ Istoria Banatului Timișan, p. 179.

³⁾ V. Iakșici: A magyarországi szerbek kulturája, Huszadik Század, 1913, XXVIII p. p. 503, 521.

⁴⁾ Op. cit. p. p. 164, 170.

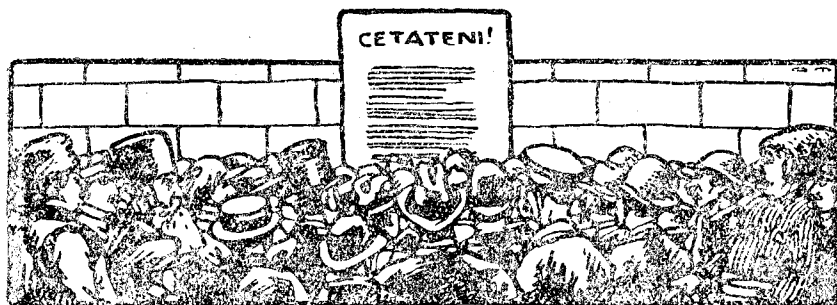
sfârșitul secolului al XVIII-lea începe politica Vienei să deosebească populațiunea din Banat după naționalitate, dupăce și-a plasat aci și pionii săi, pe șvabi. La 1776 apare catechismul lui Raici în trei limbi: slavonă, română și germană¹⁾. Bisericește însă, românii rămân și pe mai departe sub jurisdicția bisericii sârbești, care durează până la 3/15 Iulie 1865, când eparhiile de Arad și Caransebeș se constituie independent de mitropolia din Carlovăț, adică independent de diecezele din Timișoara și Vârșeț²⁾.

P. NEMOIANU

¹⁾ Dimitrije Kirilovici, op. cit. p. 68.

²⁾ Andrei Ghidin și Iosif Bălan: Monografia orașului Caransebeș, 1909, p. 127.

Ungaria și conferința dela Haga

— Dibuiți de politică externă ungară —

Pentru a înțelege mai ușor frământările sufletești ale făuritorilor opiniei publice ungare, care s'au manifestat în ieșiri injurioase la adresa marilor și micilor aliați cu prilejul desbaterilor dela Haga, vom zăbovi puțin asupra evenimentelor mai însemnate prin care a trecut națiunea maghiară în cursul deceniului din urmă.

În 1920, opinia publică maghiară a luat cunoștință de încheierea tratatului de pace dela Trianon cu sentimente apatice, cu resemnare fatalistă, având convingerea nestrămutată, că durata acestui tratat este numai vremelnică, că energia națiunei ungare, ce urmează să se refacă în scurt timp, va da o nouă înfățișare configurației teritoriale desemnate de „cârpacii” dela Trianon. (Cuvintele sunt ale ministrului Vass, fost profesor de retorică la Universitate.) Se credea prefurlin-denii, că ungurii vor face *tabula rasa* din rezultatele războiului.

Statele succesore erau în prima etapă a consolidării lor launtrice, deci, călăuzite de instinctul conservării naționale, au simțit că în bazinul Dunării ungurii provoacă prin iredenta lor o situație de extremă încordare a raporturilor cu vecinii lor. Ori s'a dovedit, că ungurii sunt *omul bolnav* al Europei, cari la rândul lor au admirat faptele legendare de război ale lui Kemal pașa, dar nu i-au putut urma pilda. Propaganda revanșei maghiare a fost sfărâtoare, sgomotoasă și arogantă, vânând efecte exterioare, ajungând de multe ori obiectivul speculatorilor sentimentelor patriotice ale publicului unguresc de bună credință. Totuși, acest neastâmpăr a avut darul să strângă gradat rândurile Micii Înțelegeri, care la diverse reuniuni internaționale a putut să culeagă roadele unei solidarități firești.

Un al doilea eveniment de mare însemnătate pentru Ungaria a fost contractarea unui împrumut străin cu ajutorul Ligei Națiunilor.

Ungaria la acea epocă a fost năpădită de valurile amenințătoare ale inflațiunii și avea arzătoare nevoie de echilibrarea balanței bugetare. Statele succesorale n'au pus deosebite piedici operațiunilor financiare pentru asanarea economică a Ungariei (în afară de România, care după spusa presei ungare, a silit guvernul maghiar să renunțe la pretențiile de despăgubire pentru pagubele pricinuite de ocupația română), interpretând străduințele pentru refacerea economică a Ungariei ca o acceptare de bună voie a noului statu quo din Europa centrală. De data aceasta cărmuitorii statului maghiar au primit, după părerea lor, obligații excesiv de oneroase de plată și au renunțat la drepturi importante, deoarece au fost asigurați printr'un *gentleman agreement* de către marile puteri; că după 1943 nu li se vor cere reparații. Pușinii critici ai actualului regim, cari mai îndrăznesc să și exprime părerea, acuză pe contele Bethlen că a renunțat la independența financiară a țării pentru un blid de linte. Fapt necontestabil este, că politica economică și financiară a Ungariei a fost desagregată prin sistemul fatal, inaugurat de fostul ministru de finanțe Hegedüs, care, silit să demisioneze, a fost internat într'un sanatoriu de boale nervoase din Berlin.

Tratașivele dela Haga, unde au figurat și reparațiile orientale, și între ele și reparațiile ungurești, au produs o nemai-pomenită senzație atât în opinia publică ungară, neinițiată în trebile externe, cât și în cercurile guvernamentale. Nimeni n'a crezut, că va fi cu puțință ca chestia reparațiilor ungare să fie adusă în discuție înainte de 1943. Augurii politici unguri argumentează, că chiar și cele mai iscusite talente diplomatice pot fi păcălite și expuse unor surprize. În schimb, criticii severi ai acțiunilor externe ale guvernului maghiar, de care am amintit adineaori, afirmă că guvernul ungur este răspunzător din pricină că n'a pregătit la vreme terenul diplomatic, deși chestia reparațiilor orientale s'a ivit periodic în anii din urmă cu prilejul desbaterilor procesului optanților. D. N. Titulescu a fost acela care a descărcat de câteva ori pistolul de alarmă împotriva Ungariei. Cu ocaziunile acestea, presa ungară naționalistă, în frunte cu cea guvernamentală, care de altfel arată o disciplină uimitoare (în cazul de față, probabil, inspirată) și a pierdut timp și a întrebuițat o serie de variate injurii și cuvinte de ocară la adresa reprezentantului României în străinătate și la aceea a României întregite: „tâlhari“, „hoși de codru“, „balcanici“ au fost epitețele la curent, cu care ne-au onorat vecinii noștri.

Azi realitatea isbește crud pe orgolioșii conducători ai poporului unguresc. În baza tratatului dela Trianon li se cere să plătească reparații într'o formă ce urmează să fie stabilită. Delegația ungară crede că trebuie să și apere drepturile asigurate prin tratate, până în pânzele albe, fiind convinsă că la spatele ei se găsește un drept de sută la sută și o forță de cincizeci la sută, dacă s'ar putea baza pe sprijinul Italiei, și deci, dacă svârcolirile ei n'ar fi în vid.

Indiferent dacă unguri vor ceda înainte de apariția acestor rânduri, sau mai târziu,¹⁾ hotărârea lor este în funcțiune de situația finan-

¹⁾ Între timp a intervenit acordul dela Haga. (N. Red.)

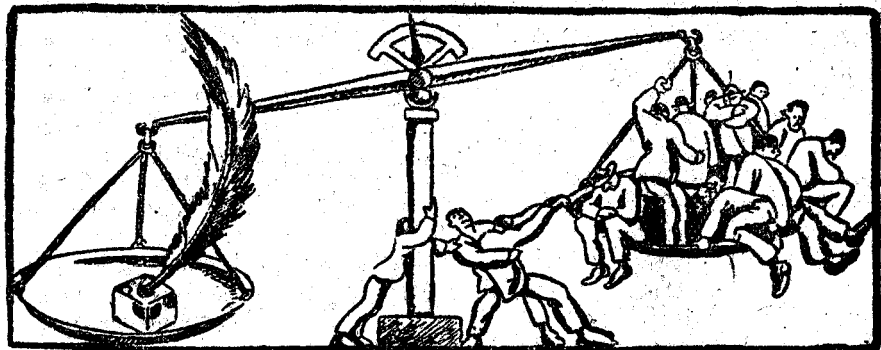
ciară și economică a țării, care azi este călcâiul lui Achile al politicii externe ungare. Din expozeul făcut presei mondiale de contele Bethlen reiese, că atitudinea tenace a delegației ungare a fost dictată de considerațiuni juridice, morale și de prestigiu, dar opinia publică va afla, că acestora le primează *redobândirea suveranității financiare*. Criza economică a țării care amenință cu prăbușirea actualul sistem de guvernământ nu se poate curma decât prin operații internaționale pe o scară largă de credit, ori, pentru înfăptuirea acestei acțiuni guvernul ungar are nevoie de mână liberă.

În presa ungară a fost viu comentat rolul Italiei în chestiunea reparațiilor orientale. Cu prilejul desbaterilor prealabile la Paris, s'a răspândit convingerea generală, că delegații italieni n'au sprijinit deajuns punctul de vedere unguresc. Numai după ce au apărut acuzațiile acestea, a început o parte din presa italiană să îmbrățișeze mai intensiv cauza ungurească. Pentru potolirea nemulțumirilor opiniei publice ungare, Mussolini și-a trimis doi experți la Budapesta, cari și-au însușit integral punctul de vedere maghiar. Italia nu scapă ne-exploatate prilejurile potrivite de a se prezenta ca ocrotitoare statelor mici ajunse în încurcături penibile. Astfel, când delegatul României a protestat contra suprimării obligațiilor de reparații ale Austriei, Italia a fost aceea care i-a oferit bunele sale servicii. De altă parte, conștinându-se chestia opțiunilor cu aceea a reparațiilor orientale, nu cercetăm dacă a fost o idee norocoasă. Dar italienii sunt cei mai neobosiți în căutarea unei formule de compromis: oferă concesiuni, insistă să se înființeze un fond comun pentru despăgubirea opțiunilor și sunt gata să dea un împrumut în acest scop! Ne întrebăm, în paranteză, dacă toate acestea ar fi putut fi posibile în cazul când Ungariei i s'ar fi cerut explicit să continue a plăti o anumită sumă drept reparații ca și celelalte state învinse, independent de chestiunea opțiunilor, sau de cazurile de litigiu care decurg din art. 250 al tratatului?

Ținuta categorică a Franței a lăsat urme pline de amarăciune în sufletele ungarilor, cari în urma unor încercări de conciliațiune dintre Franța și Ungaria nădăjduiau împlinirea visurilor lor revizioniste. Ocrotirea dârză a Micei Înțelegeri din partea Franței față de interesele vitale ale Ungariei este socotită ca măsurătoarea distanței la care a ajuns cauza revizuirii tratatului dela Trianon în ultimii ani. Gălăgiosul avocat al procesului revizionist maghiar, Lordul Rothermere, deasemenea persistă a rămâne într'un mutism dureros pentru agitații unguiri. La acest mutism a fost împins de către dictatorul declarat al acestei țări, contele Bethlen, care nu tolerează nicio critică a acțiunii sale, fie aceea chiar din partea celui mare binefăcător al Ungariei.

Budapesta, Ianuarie 1930.

M. B. RUCĂREANU

Cronica politiceii interne

Aplicarea reformei administrative

Inercările guvernului actual de a pune în aplicare noua sa lege administrativă au dat o completă justificare tuturor protestărilor ridicate la timpul său împotriva reformei, care zădărnicește un proces firesc de închegare prin împărțirea țării în șapte provincii de sine-stătătoare, bolșevizează satele transformându-le în soviete, și consfințește rezultatele prigonirilor dușmane în provinciile alipite lăsând orașele în mâinile minorităților.

Un tablou jalnic și edificator se desfășoară înaintea ochilor noștri aici în Ardeal. În fața perspectivei alegerilor comunale apropiate, partidul național-țărănist a pornit în căutarea unor aranjamente electorale, în temeiul cărora să aibă de spus un cuvânt în viitoarele consilii municipale.

Unde a putut, a făcut târgul cu grupările minoritare, recunoscând pretutindeni supremația acestora. Așa s'a întâmplat la Timișoara, așa la Arad, așa la Oradea, așa la Brașov, așa la Târgu-Mureș. Majoritatea locurilor pe lista comună a fost oferită maghiarilor, șvabilor, sașilor și evreilor, cu un singur avantaj de suprafață: Primarul, prizonier al delegației permanente minoritare, cu inocente rosturi decorative, conform cartelului încheiat va putea să fie un român. O ironică primă de consolare oferită unor frunțași guvernamentali, pe cari nu autoritatea lor reală îi interesează, ci titlul, onoaurile, și mai cu seamă, diurnele. În realitate, orașele din Ardeal vor fi conduse de minorități, cași cum nimic nu s'ar fi schimbat în soarta neamului românesc din cuprinsul Ungariei de altădată.

Acolo, unde învoiala cu grupările minoritare nu s'a putut realiza din pricina exigențelor exagerate ale acestora din urmă, partidul dela

putere a fost apucat de un brusc acces de patriotism, cerând, pentru salvarea situației, adunarea într'un singur mănunchi a tuturor forțelor politice românești, fără deosebire de partid. Un apel, și tardiv și nesincer, fiindcă guvernul actual, dându-și seama de eroarea săvârșită prin noua sa lege administrativă, dacă ar fi voit să înlăture măcar câteva din urmările ei dezastruase, s'ar fi adresat celorlalte partide românești din Ardeal *dela început și în tot locul*, nu numai după ce s'a târguit cu minoritățile și nu numai acolo unde negocierile cu acestea au dat greș pe toată linia.

Dar mai avem de obiectat și altceva. Guvernul actual n'are dreptul să se plângă de poziția critică în care se găsește. Ne face impresia unui om, care cere ajutor după ce s'a aruncat singur în apă, când nicio posibilitate de a-l mântui din valuri nu mai există. Necesitatea penibilă în care s'a pus, lăsându-se la buna-voința voturilor maghiare, șvăbești, săsești sau evreiești, nu-i decât rezultatul logic al noii sale legi administrative, din cuprinsul căreia lipsește orice măsură de ocrotire a expansiunii românești în orașele noastre înstrăinate. Reformatorii nesocotii culeg acum ceea ce au semănat, dar, din nefericire, nu au de suferit numai ei. Consecințele cele mai grele le suportă țara.

Problema înstrăinării orașelor noastre a fost dezbătută pe larg, la intervale dese, în paginile *Țării Noastre*. Originile, înfățișarea ei de astăzi, soluțiile posibile, toate acestea ne sunt, prin urmare, familiare.

Am arătat de atâtea ori, că situația precară a elementului băștinăș în vechile așezări urbane din Ardeal se datorește persecuțiilor organizate în decursul câtorva veacuri împotriva populației românești, împiedecată cu puterea să părăsească lumea patriarhală a satului și îndeletnicirile ei agricole. Clăcașii n'au fost primiți niciodată înăuntrul brăurilor de piatră ale cetăților, ridicate pe pământul lor ca niște posturi de observație ale vrăjmașului cutropitor.

Dohândirea libertății naționale n'a putut să prefacă într'o clipă efectele unor efortări de mai multe secole. Dar, după justa judecată a istoriei, noi avem dreptul la o reparație normală pentru toate apăsările trecutului. Această rectificare a nedreptăților de altădată nu se poate face decât printr'o politică de guvernământ în ceea ce privește conducerea gospodăriilor comunale de pe teritoriul provinciilor alipite.

Pentru a desăvârși unitatea Italiei fasciste, energia lui Mussolini nu s'a sfiit să introducă un control hotărâtor al statului în viața orașelor italiene, cari au o atât de veche tradiție de autonomie, încât istoria lor se confundă vreme de sute de ani cu istoria însăși a națiunii. Guvernul actual, pornit pe schimbări necugetate, introduce principiul *self-gouvernement*-ului în favoarea unor municipalități, în mijlocul cărora, nu numai că nu trăiesc amintirile unei vieți românești, dar clocotesc toate adversitățile și toate tendințele de destrămare îndreptate împotriva țării noastre întregite.

Iată pentru ce desființarea noii legi administrative a guvernului actual a devenit o necesitate rațională, care va trebui satisfăcută în termenul cel mai scurt, dacă voim ca urmările-i nenorocite să nu se înfigă prea adânc în trupul României de astăzi.

Sedința faimosului comitet de o sută, înviat din morți printr'un ucaz al șefului, a oscilat între plictiseală și ridicol, cu toate încercările d-lui Iuliu Maniu de a-i da un aer solemn printr'un discurs de trei ceasuri, și cu toate răfoielile de frondă ale unor oratori de talia d-lui Al. Aciu, cari s'au năpusit să atace pe unii membri ai guvernului, fărăniști bineînțeles.

Dacă ar fi, deci, să ne mărginim la unele comentarii asupra dărilor de seamă publicate în gazetele oficioase, am isprăvi-o repede. Am prinde, în treacă, hazliul moment, în care d. general Boeriu și d. Sever Bocu au fost delegați prin aclamații să-l poștească pe d. președinte în adunarea... pe care el însuș o convocase. Apoi, am cu lege câteva mostre de banalitate din interminabilul expozeu, întrebându-ne, cum se poate, ca o sută (aproximativ) de oameni cu atâtea rosturi provinciale, să facă atâtea sute de kilometri pentru a asculta o asemenea predică apoasă și sălcie... Și-ar fi fost gata.

Noi am văzut, însă, în întrunirea convocată de d. Iuliu Maniu încă o manifestare caracteristică a concepției regionaliste. Simțind, că au început să bată vânturi rele, fostul președinte al Consiliului dirigent și-a mobilizat ardelenii săi, sub cortul său provincial, cu excluderea demonstrativă a fărăniștilor *răgăfeni*, parodiind pe mitologicul Anteu, care prindea pufuri noi la fiecare contact cu pământul.

Pământul, pentru d. Iuliu Maniu, nu depășește niciodată linia vechilor hotare. La București, primul-ministru al României întregite nu se simte bine. Până nu trece de Copșa-Mică, nu zice că-i acasă. Tovarășii săi de guvernare de pe maurile Dâmboviței îi sunt oricând suspecti. În siguranță nu se socotește decât între d-nii Șt. C. Pop și Romulus Boilă.

D-l Iuliu Maniu în politica țării n'a devenit încă român; a rămas provincial. Facem această constatare fără răutate, fără părfinare, ca un punct de reper pentru orice analiză viitoare a situației interne.

A. H.

Cronica politiceii externe

Conferința navală

La Londra s'a deschis, la începutul acestei săptămâni, conferința celor cinci mari puteri maritime: Anglittera, Statele-Unite ale Americii, Japonia, Franța și Italia, în scopul de a discuta îngrădirea înarmărilor navale.

Acestei conferințe i-au premers, după cum se știe, convorbiri între președintele Statelor-Unite și actualul premier englez, în cursul cărora cele două puteri au căzut de acord, că trebuie să se pue capăt înarmărilor maritime, „atât pentru că a sosit începutul unei noi ere de pace, cât și pentru că nu se poate cere contribuabilului să facă sforțări peste puterile sale“.

Plecând dela acest punct de vedere, Anglia și Statele-Unite au invitat și pe celelalte puteri interesate și, pentru a stabili o bază de discuție, au formulat proporția de 100 : 100 : 60 : 33'4 : 33'4 pentru flotele celor cinci puteri maritime, astfel că flotele engleză și americană, cele mai puternice, să fie aproximativ de forță egală, să le urmeze Japonia, în ce privește mărimea flotei, iar Franța și Italia să aibe flotele cele mai mici și să fie între ele, de asemenea, de forță aproximativ egală.

Făcând această propunere, Anglittera a renunțat la principiul, la care ținea până acum morțiș, că flota engleză trebuie să fie cel puțin atât de mare, ca flotele celor două state maritime mai puternice împreună. Mai mult încă, ea își va vedea simțitor micșorată flota ei de astăzi, compusă din 70 de încrucișătoare, din care va trebui, dacă înțelegerea se realizează, să scoată douăzeci din serviciu. Anglittera se mai declară gata să limiteze și înarmările aeriene, cere în schimb desființarea parțială, dacă nu chiar totală a submarinelor, și formulează dorința neutralizării canalului Mănecei.

Acestea sunt propunerile cari vor fi susținute de delegații englezi cu sprijinul celor americani, în afară de cari se vor mai discuta și alte propuneri și contra-propuneri, formulate de celelalte puteri, ale căror puncte de vedere sunt de asemenea cunoscute din declarațiunile oficiale și oficioase, publicate în ultimul timp.

Astfel, dela început Franța va opune un veto categoric desființării submarinelor, de care, în lipsa unei flote mai puternice, prefinde că are nevoie pentru apărarea coastelor și coloniilor sale, și nu va admite nici egalitatea de forță față de Italia, motivându-și acest refuz prin faptul că posedă colonii mult mai numeroase și mai îndepărtate decât Italia.

Italia va răspunde că lungimea extraordinar de mare a coastelor sale îi impune obligația să ceară libertatea de a posedea o flotă cât de puternică, iar Japonia, după cât se știe, nu se va declara mulțumită cu cota de 60%, și va cere o sporire a acesteia.

În afară de aceasta, Franța, Italia și Japonia mai pun chestiunea îngrădirii înarmărilor navale în legătură directă și intimă cu aceea a dezarmării generale.

Ele spun, că dezarmarea și prin urmare și limitarea înarmărilor navale nu poate fi concepută, decât luându-se în considerație nevoile specifice ale fiecărei țări, pentru că fiecare țară este datoare să se asigure împotriva unor atacuri dușmane. De aceea, trebuie să se prevadă pentru fiecare caz mijloacele de luptă necesare pentru apărarea țării. În al doilea rând trebuie să se aibă în vedere, dacă și în ce măsură s'au angajat celelalte puteri să sară în ajutorul țării atacate pe nedrept. Obliga-se va flota americană, de pildă, producându-se un atac nemotivat cont.a Franței, să țină liberă calea dintre Algeria și metropolă? Dacă nu, atunci Franța trebuie să se apere singură, și, în acest scop să posedă o flotă de război corăspunzătoare.

Acesta este unul dintre argumentele franceze, adoptat de alffel și de Japonia și de Italia. Toate trei statele declară: — „Nu vom putea niciodată să creiăm flote cari să se poată măsura cu uriașele forțe ale Angliei și Americii; vom putea însă să construim flotile de unități mai mici, putând să apere căile noastre de acces. Cerem, prin urmare, să ni-se permită să construim atâtea încrucșiătoare mici, distrugătoare și submarine, cât vor considera experții noștri că ne sunt absolut necesare pentru apărarea noastră“.

* * *

Acestea sunt, în linii cu totul generale, bazele viitoarelor discuții în conferința dela Londra, a cărei rezultat nu poate fi prezis cu siguranță. Totuș, față de voința pe care au arătat-o puterile la Haga de a se înțelege cu orice preț între ele, se poate prevedea și de astădată un rezultat favorabil.

Fostul premier englez, Lloyd George, vorbind de perspectivele conferinței, scrie: „Calea mijlocitorilor păcii a fost întotdeauna grea și tocmai în cazul de față ea este presărată cu tot felul de obstacole.

Delegații diferitelor state participând la discuțiile conferinței merită bunăvoința tuturor adevăraților prieteni ai păcii. Ei sunt oameni capabili, și în atmosfera amicală a conferinței se vor găsi soluții și pentru problemele cele mai grele și mai complicate“.

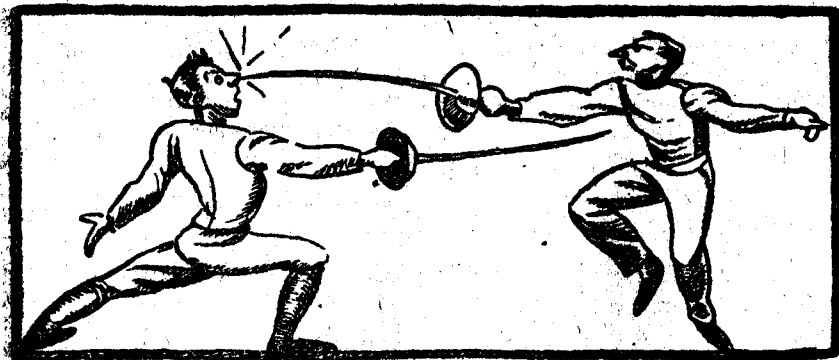
Acordul dela Haga

Săptămâna aceasta ne-a adus sfârșitul conferinței dela Haga și în acelaș timp rezolvarea chestiunii optanților; în mod favorabil pentru noi, afirmă cercurile oficiale. Dacă în adevăr, România a obținut la Haga o victorie nu vom putea ști decât atunci când ne vom găsi în fața documentelor oficiale. Până atunci suntem siliți să păstrăm o oarecare rezervă, din simplul motiv că și Ungaria se laudă că a repurtat o biruință; mai mult încă, izbânda Ungariei este recunoscută de o parte a presei străine.

Astfel „Berliner Tageblatt“ scrie că contele Bethlen a înregistrat un succes mare, fiind ajutat de marile puteri, că Mussolini a dat ordine speciale în acest sens reprezentanților Italiei la Haga, și că nici Franța n'a stat în permanență alături de Mica Antantă. „Deutsche Tageszeitung“ vorbește de un important succes financiar, politic și moral al aceluiași conte Bethlen, iar presa engleză pretinde de asemenea că victoria este de partea Ungariei.

În asemenea împrejurări se impune să nu dăm încă drumul bucuriei noastre, așteptând confirmarea oficială și definitivă. Nădărdim totuși că, cel puțin de astădată, istoria nu se repetă, și că în adevăr, afacerea optanților s'a rezolvat în favoarea noastră, iar nu ca acum trei ani, când — la guvern fiind liberalii — s'a trâmbițat succesul nostru repurtat la Geneva în aceiaș chestiune, dovedindu-se în urmă, că triumful fusese în realitate o înfrângere.

V. P. R.

GAZETA RIMATĂ

Mina de aur

— Fragment de tragedie națională —

Personagii

Iulius Premierus

Virgilius Calicus

Ristus Galicus

— Acțiunea se poate petrece înaintea de Hristos, după Hristos sau în timpurile noastre —

Virgilius Calicus :

O, zei !... Nenorocire !... Sleită ni-e finanța
Și ne văităm degeaba !... Că surioara Franța
Nici nu vrea să audă !... În schimb ea ne-a trimis
Pe Ristus, care vine acuma din Paris ;
Pe Ristus, care aduce cu el zece vagoane
Și aur în valoare de mii de milioane...

Iulius Premierus :

Pe Jupiter, pe Bachus !... Nó ! să-l primiți la minie
Să-i slobozesc o țară ce-i rău și că ce-i binec ;
Căci viitor de aur partidul nostru are
Și aurul lui Ristus, mă rog, ni e salvare !...
C'o să ne dea drăguțul întregul lui tezaur
Când Iulius Premierus i-o da mina de aur !...

Ristus Galicus : (intră)

Pe drumul de costișe ce duce din Paris
Eu am sosit aicea cu bani, precum v'am zis !

Iulius Premierus :

Bine-ai venit aicea din Tisa până 'n Nistru !...

Ristus Galicus :

Dar ce rang ai... voinice ?...

Iulius Premierus :

Am rang de prim-ministru !...

Virgilius Calicus :

O ! Ristus dă-ne aur !... Iar noi îți punem fie
Pe Jupiter ! o mină de aur, garanție...

Ristus Galicus :

Dar mina are aur ?

Virgilius Calicus :

Din contră : nici un pic !...

Ristus Galicus :

Păi cum ați luat parale pe ea ?...

Iulius Premierus :

Stai să-ți explic !...

O Zei ! Mina de aur ce-o am e un tezaur !
E drept că nu se află în ea nici pic de aur !...
Dar dacă n'are aur și nici măcar doublé
O socotesc tot mină de aur !...

Ristus Galicus :

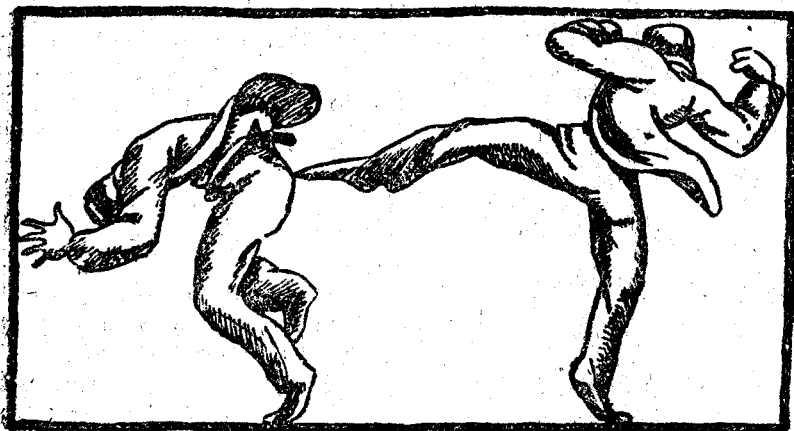
Pentruce ?...

Iulius Premierus :

In mina mea de aur, de ești național
Găsești ciolane multe și roți de cașcaval,
In mina mea de aur când sapi doar un picuț
Tu dai de geamantanul cu boarfe-al lui Pomuț,
De o mustață rasă pițită 'n geamantan
Și de un rând de haine cu aer mexican...
In mina mea de aur poți da de Sever Bocu,
Care-a făcut unirea și ne-a adus norocu.
(Nu e o fantezie, vă rog s'avem pardon,
E scris pe franțuzește și 'n „Illustration“...)
In mina mea de aur găsești voinici temuți
Ce apără dreptatea bălând pe cei bătuți,
Chibrituri suedeze găsești concesionate,
Căci mina mea de aur, mă rog, are de toate !...

O Zei ! Mina de aur ce-o am e un tezaur,
E drept că nu se află în ea nici pic de aur,
Dar dacă n'are aur și nici măcar doublé,
Ea are pentru mine (pardon !) papir poudré !...

NICON

ÎNSEMNĂRI

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— In numărul viitor al „Țării Noastre” vom publica, într'un articol special, o serie de informații inedite și de o excepțională gravitate, cu privire la stările din Basarabia.

Expozeul „in extenso”. — Evenimentul săptămânal al politiceii interne ar părea să fie expozeul d-lui Iuliu Maniu în fața comitetului de o sută. Un model de duplicitate lăncedă și de șiretlic vulgar. Discursul a durat mai bine de trei ore, cu ceva mai mult decât timpul cât îi trebuie unui avion să străbată în spațiu calea dela București până la Cluj. Gazetele guvernamentale au reprodus în întregime această proză sălcie, cu sacrificiul câtorva lucrători tipografi, cari, având sarcina periculoasă de a lua contact cu oratoria indigestă a șefului guvernului, au leșinat pe clapele linotipului. Hărția, bineînțeles, suportă orice.

Comitetul de o sută asemenea!

D. Iuliu Maniu are o metodă, a sa proprie, de a-și impune voința în mijlocul partizanilor. Nu-i vrăjește cu strălucirea personalității sale, fiindcă d. Iuliu Maniu, să iertați, seamănă cu un biet opaiț, luminând abia cuprinsul unei lavițe. Nu-i domesticește cu voința sa de fier, căci d. Iuliu Maniu, dulce și prevenitor cu toată lumea, preferă oricând să pertracteze gentil pe ocolite, decât să spună verde ce voiește. Nu-i potolește nici cu mirajul amăgitor al cuvântului, fiindcă d. Iuliu Maniu vorbește, desigur foarte mult, dar n'a reușit în viața sa să fie, nici măcar cinci minute, elocvent.

Cum procedează, deci, d. Iuliu Maniu? Prin uzură își adună partidul, când simte că a început să fiarbă în el duhul nemulțumirii; îl încuie într'o sală cu ferestrele la etaj, și-i vorbește. Îi vorbește, îi voi-

beste, îi vorbește, până la complectă epuizare... a auditorului. D. Iuliu Maniu nu se uzează, fiindcă nimic pe lume, nici măcar punctele dela Alba Iulia, nu-l obligă să gândească în timp ce cuvântează. Rebelii, veniți să protesteze cețcază, unul câte unul, subț revărsarea interminabilă a frazelor ucigătoare.

La urmă, când șeful a isprăvit, nimeni nu mai are curaj să ridice capul. Disciplina cea mai perfectă domnește între rânduri. Comitetul de o sută închină steagul, externu. Un rezultat mai strălucit nu s'ar putea obține, poate, deșcăt cu strihnină...

Stigmatul talentului. — Am spicuit cu grije cuvântarea dela Cluj a d. Iuliu Maniu, ferindu-ne ca de moarte s'o parcurgem dintr'odață, dela început până la sfârșit. Călăuzindu-ne de o elementară prudență, am împărșit-o în doze mici ca să-i putem face o analiză fără riscul vieții.

Am constatat, deci, cu o oarecare surprindere agreabilă, că d. Iuliu Maniu, în prelungita dumisale litanie, printre alătea alte probleme însemnate, pe cari le-a rezolvat cu o imperturbabilă seninătate, a binevoit să se ocupe și de noi. Categori, fostul președinte al Consiliului dirigent decretează excluderea noastră din viața politică, din pricina unor incurabile înclinări spre literatură, cari nu ne-au mai părăsit din anii cei dintâi ai tinereții. Oratorul-flagel al comitetului de o sută ne osândește fără apel, nu fiindcă ne-ar fi citit cândva (d. Iuliu Maniu e un adversar declarat al oricărei lecturi), ci pentrucă a auzit, nu știm de unde, că unii dintre noi ar fi fost însemnați din naștere cu stigmatul, lespe de necunoscut, al talentului.

Metehna aceasta, d. Iuliu Maniu nu ne-o poate ierta. Advocatul dela Blaj, care și-a făcut educația artistică în cabareterile din Budapesta, care n'a cunoscut niciodată voluptatea de a întârzia în cuprinsul unei bibliotecii; care n'a scris în luiga sa existență mai mult de patru articole banale de gazetă, și care n'a reușit să învețe o limbă euro-

peană până la vârsta venerabilă de 60 ani, nu poate să ne ierte, că, dincolo, de volbură vulgară a patimei mărunte de fiecare zi, am încercat să cristalizăm în formele pure ale artei idealurile de totdeauna ale sufletului românesc.

Să fie liniștit d. Iuliu Maniu! Posteritatea se va îngriji să nu ne confunde...

Adevărata primejdie. — Comentarii expozeului dela Cluj al dlui Iuliu Maniu, scafandrieri imprudenți cufundați în căutarea unor perle de stil, au scos la iveală din oceanul frazelor o grămadă amorfă de confraziceri. Mai mult dintre toate a fost discutată prin presă atitudinea în doi peri a șefului guvernului față de primejdia propagandei comuniste.

Deunăzi, când d. Iuliu Maniu s'a văzut nevoit să justifice recrutarea cetelqr de „voinici,” organizați pentru ciomăgeală de însiși prefectii național-tărăniști ai județelor, scuza cea mai... inteligentă a fost, că acești bătauși de partid puși în solda băncii ministeriale au menirea de a paraliza acțiunea subversivă a bolșevicilor la sate. Va să zică, derbedeii înarmați cu băte, pe cari i-am întâlnit deunăzi în jurul localurilor de vot, amenințând cu stălcirea coastelor pe alegătorii din opoziție, sunt franc-tirorii democrației de ordine împotriva valurilor de anarhie amenințătoare? Cetățeni, scoateți-vă pălăria în fața acestor apărători devotați ai patriei, și, în semn de omagiu, prezentați-vă spinarea!

Iată, însă, că la Cluj d. Iuliu Maniu a întors din nou foaia. Uștând ceea ce spusese în ajun, abilitul președinte al Consiliului a negat iarăși existența mișcării comuniste în România, ironizând cu superioritatea optică a orbului, pe cei ce se arată îngrijosați de ceea ce văd aevea cu ochii lor proprii. Iar: cât privește pe „voinici,” ne mai având să lupte împotriva acțiunii subversive a bolșevicilor, vor reveni la primul lor obiectiv: intimidarea prin băta a adversarilor politici!

Oamenii cu mintea întreagă ar avea tot dreptul să se întrebe: — „Există sau nu există o primejdie bolșevică în România?” Noi luăm asupra noastră sarcina de-a lămurii această nedumerire, începând chiar din numărul viitor al *Tărei Noastre*. Afară de primejdia comunistă, mai vedem, însă, și o alta, poate mai gravă decât toate. Este primejdia pe care o reprezintă conținutul guvernării actuale, caracterizată printr-o paralizare a autorității statului și printr-o destrămare a unității naționale.

Să nu uitați, că fără prefața scrisă de zăpăceală vorbărească a lui Krenski, dictatura roșie a lui Lenin nu și-ar fi putut scrie cu sânge formidabilă sa operă de distrugere...

In picioare. — Di Iuliu Maniu nu iubește pe poezi, nu-i cititor de cărți, prin urmare nu practică de obicei metafora. O excepție a făcut, totuși, în cuvântarea sa de trei ore dinaintea comitetului de o sută. Vorbind despre încercările opoziției de a răsturna actualul guvern, d. Iuliu Maniu ne-a asigurat, că orice s'ar întâmpla, partidul național-tărănist va cădea tot în picioare.

Deprindere de saltimbanci ai politicii românești? Poate... Mai de grabă, virtute de pătrufed. Sau, dacă voiiți, dovadă de acefalie. Nu vedem, cum ar putea actualul guvern să cadă — în cap!

Libertate și analfabetism. — Ne oprim aci cu spicurile din expozeul d-lui Iuliu Maniu, deși, dacă ar fi să-i culegem într'un buchet toate minunățiile ar trebui să scoatem revista în formatul Enciclopediei franceze. Iată, însă, un capitol ispititor: d. Iuliu Maniu și presa!

La vreme de opoziție, d. Iuliu Maniu apărea în chip de fanatic apărător al libertății scrisului. Orice restrângere în acest domeniu sacrosant al călimării, pe care, de-alminteri, nu l'a cercetat prea des, i se părea un adevărat sacrilegiu. Cenzura îl făcea să se cufremure. Confiscarea gazetelor îi prov-

ca accese de revoltă organică, răzvrătindu-se democraticele-i măruntaie până la paroxism.

Nu-i vorba, pe atunci se și bucura de concursul nelimitat al presei independente din Capitală, care vedea în omul-nou descins dela Bădăcini, pe cel mai sigur ocrotitor al ei.

Astăzi, după ce s'a instalat cu toți nepoșii în fruntea trebilor mai mult sau mai pușin publice, după ce a împărșit țara în șapte bucăți și și-a revizuit pușin, în punctele esențiale, păreriile sale privitoare la libertatea scrisului, cenzura i se pare, în anumite împrejurări, justificată. Confiscarea ziarelor, din când în când, indispensabilă. Le-a practicat, de curând, pe amândouă. Confrății dela *Cuvântul* știu ceva în această privință.

S'ar zice, că ne găsim în fața unui caz de inconsecvență. Nici nu se pomenește! Ascultați, ce îndemnatic și cu câtă dulce candoare demonstrează d. Iuliu Maniu necesitatea unui legi pentru controlul tiparului... O asemenea lege nu era necesară altădată, când gazetele nu se citeau decât de o minoritate restrânsă a cetățenilor. Astăzi, însă, când în România (și în partidul național-tărănist), numărul analfabeților descrește văzând cu ochii, mai ales de un an încoace decât ne cârmuește d. Iuliu Maniu, — astăzi libertatea scrisului a devenit periculoasă. Tărănul crede în sfințenia cuvântului tipărit, iar autoritatea guvernului trebuie ferită de critici prea aspre pentru a nu suferi nici o diminuare în ochii mulțimei naive.

Delicioasă teorie! Așa dar, presa poate să fie liberă pentru analfabeți, dar trebuie neapărat controlată într'o țară unde poporul știe carte. Muzica, domnii mei, se face pentru surzi, iar pictura a fost destinată dintru început orbilor... Dacă argumentia d-lui Iuliu Maniu nu vă convinge, atunci, desigur, habar n'aveți de subtilitățile logice-jezuite.

Di Iuliu Maniu a învățat știința silogismului la Blaj, și o mânuiește cu atâtă virtuozitate, încât nu-i nicio mirare, că d. I. Petrovici l'a acceptat ca șef!

Obrăznicii imprudente. — Tonul necuviincios al ziarului *Ellenzék* din Cluj față de familia noastră regală, relevat cu drept cuvânt de indignarea tineretului nostru universitar, era să aibă, deunăzi, regretabile consecințe pentru geamurile redacției respective. Numai sosirea la timp a forțelor polițienești a împiedicat o demonstrație ostilă.

Dacă o asemenea scenă s'ar fi petrecut, am fi regretat-o, desigur. Mai întâi pentru studenți, cari ar fi urmat să suporte rigoriile legi. În al doilea rând pentru contribuabilul român, care ar fi plătit, ca de obicei, din anemicul său buzunar, geamurile sparte în învâlmășeală. În al treilea rând pentru principiul însuș al ordinii, care n'ar trebui să dea nimănui prilejul de a-și lua satisfacție singur. Însfârșit, în ultimul loc, chiar pentru confracții noștri dela *Ellenzék*, cari ar fi avut de îndurat unele neplăceri sentimentale de pe urma atitudinii lor ofensatoare.

E bine, deci, că manifestația n'a mai avut loc. Dar, dacă n'ar fi putut să fie, totuși, evitată, n'am fi întârziat nici noi să constatăm, că provocarea a pornit din rândurile presei minoritare. Cei, cari conduc această presă și au posibilitatea să-și tempereze ura, ar trebui să înțeleagă, că opiniei publice românești nu i se poate pretinde să nu reacționeze în nici un fel față de ofensele ce i-se aruncă zilnic în față. Vina nu va fi întreagă a ei, când protestarea unanimă va lua, spre regretul nostru, forme de oarecare violență.

Cine vrea să treacă liniștit pe lângă stână nu asmute dulăii cu pietre! Ce Dumnezeu, e o regulă elementară de prudență a oricărui drumeț în căutarea unui popas liniștit...

Deficitul bugetar. — Ministerul finanțelor a făcut câteva mărturisiri cu privire la deficitul bugetar al anului 1930.

Din aceste date rezultă că în intervalul 1 Ianuarie — 31 Decembrie 1929, încasările totale ale Tezaurului se cifrează la suma rotundă de 33.700 milioane lei,

Prevederile bugetare pentru anul 1929, ce trebuiau acoperite, reprezintă suma de 37.700 milioane lei.

Comparând încasările efectuate cu prevederile bugetare înscrise în bugetul pe 1929, constatăm că la 31 Decembrie 1929 deficitul bugetar al României se cifrează la suma de 4.000.000.000 lei.

La acest rezultat a ajuns experiența, pe care guvernul național-țărănist a făcut-o pe spinarea țării și a contribuabililor în anul 1929, cu prilejul aplicării primului buget al specialiștilor d-lui Iuliu Maniu.

Să reamintim, că în cursul anului trecut, care se încheie cu un deficit atât de mare, guvernul național-țărănist au avut la îndemână următoarele :

- a) Întreita sporire a impozitelor în curs de șase luni.
- b) Două serii de noi impozite.
- c) Deslănțuirea celei mai numeroase țepori fiscale.
- d) Îndoita rectificare a bugetului.
- e) Mult trâmbițatele economii începute cu faimoasa poveste a reducerii automobilelor.
- f) Împrumut străin de 14.499 milioane lei.
- g) Moneta stabilă în tranzacțiile interne și externe.
- h) O recoltă excelentă.
- i) Întregul concurs al consilierilor tehnici streini.

Dar dezastrul financiar, spre care ne împing actualii guvernanți, nu se oglindește numai în deficitul de 4 miliarde al țării. Ca să ajungă la acest rezultat faimos, Tezaurul a supt toată vloga economică a comerțului și industriei românești și a provocat dezastrul agriculturii noastre. Familiamentele se țin lanț la orașe, iar holdéle au rămas nescămate.

Trăiască era nouă a democrației național-țărăniste! Cine nu s'a săturat încă de ea, să ridice degetul...

În plin haos. — Situația în guvern a d-lui Pantelimon Halippa, reprezentantul anarhiei basarabene pe banca ministerială, devine din zi în zi tot mai ciudată. Deși, în temeiul noii legi de organizare a departamentelor, ministerele provinciilor alipite au fost desființate, și, ca o consecință logică, d. Pantelimon Halippa cu începere dela 1 Ianuarie 1930 a devenit un simplu particular, totuși d-sa, nu numai că ia leafă de ministru și călătorește cu vagon special, dar conduce în mod interimar departamentul comunicațiilor, care, de aproape un an, stă fără titular. Cu sistemul acesta, un domn de pe stradă poate fi așezat pe banca ministerială, fără decret regal, fără jurământ, dar cu apunțamente și cu putere de a dispune, prin simpla voință a șefului guvernului. Iată aproape o lună, decând d. Pantelimon Halippa nu mai e ministru, și totuși a rămas în guvern. Nu mai face parte din guvern, și totuși are atribuții de ministru. O asemenea poziție paradoxală ne amintește vremurile dela începutul revoluției rusești, când prințul Lvov era șeful unui guvern provizoriu, ai cărui miniștri nu știau nici de cine au fost numiți, nici cum vor fi răsturnați.

Să fi ajuns noi, adică, atât de departe ?

Un succes? — Vorbim în altă parte a revistei despre acordul încheiat la Haga în privința reparațiilor Ungariei. Presa oficioasă înfățișează soluția adoptată ca un succes al României. Ziarele guvernamentale dela Budapesta trâmbițează cu aceeași convingere triumful diplomatic al Ungariei. Să se fi găsit, oare, miraculoasa formulă, destinată să mulțumească ambele părți, dând fiecăreia impresia unei victorii ?

O telegramă a agenției „Havas” din Paris ne cam pune pe gânduri. Iată conținutul ei :

„Franța, Anglia și Italia se angajează a face toate eforturile în scopul ca plățile Ungariei să fie regulate de comisiunea reparațiilor orientale, în termen de șase luni după hotărârea sau avizul Curții de Jus-

țiție Internațională, asupra interpretării articolului 191 al tratatului din Trianon, cu referință la decizia Ligii Națiunilor, dată în 1927, în chestiunea opțiunilor.”

Aceasta însemnează, că vom merge totuși, în fața Curții de Justiție Internațională din Haga, a cărei competență în afacerea opțiunilor, până acum România a refuzat s'o recunoască. Iată pentruce, repetăm, că până la recunoașterea textului autentic și integral al acordului dela Haga, nu putem să ne pronunțăm în ce măsură condițiunile adoptate a răspund cu interesele românești.

Legea administrativă și Constituția. — Duminica trecută s'a ținut la clubul partidului poporului din Capitală o ședință prezidată de d. general Averescu, cu participarea unui mare număr de juriști, profesori de drept, avocați și foști magistrați, membrii ai partidului, pentru a se discuta chestiunea neconstituționalității legii administrative.

S'a intrat imediat în miezul chestiunii și s'a examinat, confruntându-se textul Constituției cu avizul Consiliului legislativ, textul corespunzător al articolelor din lege.

S'a stabilit, pe baza acestui examen foarte serios și amănunțit, flagranța călcare a Constituției.

A doua chestiune, pusă de d. general Averescu, a fost : dacă principiul că guvernul, conform Constituției și legii responsabilității ministeriale, acoperă Coroana în toate actele cari devin operante prin contra-semnătura unui ministru, este aplicabil și cazulul neexercitării de către Coroană a unei prerogative, care nu comportă contra-semnătura unui membru al guvernului ?

Rezultatul discuțiunii a fost că guvernul nu acoperă Coroana în cazul acesta și, deci, dacă renunțarea la dreptul menționat se datorește insistențelor guvernului, guvernul a descoperit Coroana.

E lesne de înțeles, că aceste constatări nu vor rămâne fără consecințe politice.